Należytość pocztową opłacono ryczałtem.

VIII

BUDOWNICZY

CZASOPISMO POŚWIĘCONE SPRAWOM PRZEMYSŁU BUDOWLANEGO

Budowa domu I. i W. Sprecherów we Lwowie, ul. Akademicka, proj. i wykon. Inż. arch. F. Kasler, w.-prez. stow. budow. we Lwowie.

ROCZNIK V. 1929 Nr. 1.

BIAŁA, BIELSKO, BYDGOSZCZ, CIESZYN, KATOWICE, KRAKÓW, ŁÓDŹ, LWÓW, POZNAŃ, STAROGARD, WARSZAWA, WILNO.

TREŚĆ NUMERU: Minimalne „regie“ budowniczego. — I. Zjazd Międzynarodowej Delegacji Stałej Budowniczych we Wiedniu. — Projekt ustawy o załatwianiu zatargów zbiorowych pracy. Ruch budowlany. — Konkursy i przetargi. — Różne. — Przegląd czasopism. — Cennik materjałów budowlanych.

BIBLJOGRAFJA.

Inż. Adolf Brzesky, Zement und Beton, niedawno wydano dla praktyki niezbędne dzieło z dziedziny budownictwa betonowego, pisane z praktyki dla praktyki.

Dencer F. W.: Amerikanischer Eisenbau in Bureau und Werkstatt. (Detailing and Fabricating structural steel. Deutsche Uebers von R. Mitzkat. Geleitw. (XII, 366 S. m. 328 Textabb.) gr. 8⁰. Lw. Rm. 32·—. Fischer P. u. G. Jobst.: Ländliches Bauwesen. 3 über. aufl. (XII, 234 S. m. 428 Textabb.) Rm. 8·—, Hlb-L. 8·60; Gebelin F.: Les chateaux de la renaissance. Illustr. 4⁰. Fr. 125·—; Heimann H.: Beitrag zur Berechnung statisch unbestimmter Fachwerke. (IV, 24 S.) 8⁰. Rm. 2·5a; Hilgard K. E.: Studienbericht über die Abdichtung von wasserdurchlässigem Fels und Mauerwerk in Eisenbahntunnels. 1928. (III, 15 S.) gr. 8⁰. Rm. 1·20; „Hütte“ Des Ingenieurs Taschenbuch. Hrsg. vom Akademischen Verein Hütte e. V. Berlin. 25 vollk. neubearb. Aufl. III Bd. Bauingenierwesen. (XX, 1203 S. m. 2195 Textabb.). L. Rm. 15·60. Leder. 18·60; Kalender für Architekten. Hrsg. von A. Hess. Jg. 27. (V, VI, 416, 64, 28 S.) kl. 8⁰. Hlw. Rm. 2·50; Kallmeyer F.: Landwirtschaftliche Gebäudekunde. (VII, 239 S.) kl. 8⁰. Lw. Rm. 6·—; Zacharias A.: Die Ziegeleitechnik in modernen Fabrikbetrieben. Buch. 2, Moderne Dächer u. Dach-

Rocznik V. We Lwowie, 1 stycznia 1929. Nr. 1.

BUDOWNICZY

Czasopismo poświęcone sprawom przemysłu budowlanego.

Cena abonamentu 6 złotych półrocznie.
Redakcja i Administracja:
Lwów, ul. Grodzickich l. 1, III piętro — Telefon 42-88.
Konto czek. P. K. O. Warszawa Nr. 152.580.

ORGAN DELEGACJI STAŁEJ
Zrzeszeń Budowniczych i Stowarzyszeń Zawodowych Przemysłowców Budowlanych Rzeczypospolitej Polskiej.

Ceny ogłoszeń:
za jeden centymetr kwadratowy lub jego miejsce na końcu numeru 15 groszy, wewnątrz, w tekście 30 groszy, na pierwszej stronicy 40 groszy jednorazowo.
Przy najmniej 6-razowem ogłoszeniu odpowiedni rabat.

Wszystkim Czytelnikom naszym przesyłamy serdeczne życzenia z Nowym Rokiem 1929.
„WYDAWNICTWO“.

MINIMALNE „REGIE“ BUDOWNICZEGO.[1])

Referat arch. i bud. Jana Lostáka z Ołomuńca, wygłoszony na Międzynarodowym Kongresie, zarazem Jubileuszowym Zjeździe Budowniczych Czecho-Słowacji w Bernie (Mor.) 12 sierpnia 1928 r.

Do bezwzględnych warunków powodzenia każdego rodzaju przedsiębiorstwa należy nietylko dogodny zakup surowców, sprzętu lub materjału i korzystny zbyt dla swej produkcji, ale także, a może głównie nawet doskonałe opanowanie aparatu przedsiębiorstwa, tak pod względem techniczno-fabrykacyjnym, jak i pod względem sprawności administracyjnej. W tym celu musi się dążyć do szczegółowego poznania wszelkich jego działów oraz czynników mających wpływ na funkcjonowanie tego aparatu przedsiębiorstwa.

Jednym z bardzo ważnych, prawie że decydującym współczynnikiem takim jest współczynnik kosztów (zarządu) własnego „regie“ przedsiębiorstwa, współczynnik bardzo zmienny, trudno sprawdzalny, a wskutek tego częstokroć za nisko oceniany. Jeśli ścisłe uchwycenie kosztów własnych niełatwe jest u przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych w ogólności, to tem bardziej niełatwem jest ono u przedsiębiorstw zawodowych tego typu co budowlane.

Dotychczas nie mamy podręcznika, jakiby w całej pełni pomagał wypośrodkowywać „regie“ budowniczego; o ile mi wiadomo przytacza *Stavitelský Kalendář* niektóre wydatki „regie“, potem wydała *Izba Budowniczych w Hradec Králové* podręcznik „Wskazówki do kalkulacji wydatków „regie“ na budowach“, także i nasze zawodowe czasopismo *Stavitelský přehled* w numerze 16-tym z dnia 18 kwietnia 1928 rozprawia o zysku i „regie“ przedsiębiorstw budowniczych, jednak wszystko to, zdaje mi się nie zupełnem i nie wyczerpującem przedmiotu w całości tak, by mogło stać się dla budowniczego stałym przewodnikiem i podręcznikiem dla wszelkich przypadków w jego przedsiębiorstwie jak również by mogło służyć dla znawców w procesach sądowych i dla urzędów podatkowych przy ustanawianiu wyższego „regie“ procentu.

Ten brak spowodował mnie do pokuszenia się o zestawienie takiego obrachunku minimalnych kosztów własnego zarządu „regie“ budowniczego, w którem nie uwzględniałoby się zysku, który stanowić jest rzeczą powszechnej czci zawodowej, jest kwestją dobrobytu i godności całego stanu budowniczych. Każdy pracownik godzien jest swej zapłaty, zasłużył tedy i budowniczy, by za swą powszechnemu dobru oddawaną pracę był odpowiednio zapłaconym.

Przesunięcie granicy procentu „regie“ w kalkulacji swej poza właściwą miarę jest wykroczeniem przeciwko obowiązkom stanu, jest podejściem i czynem karygodnym wedle ustaw o brudnej konkurencji.

Obliczenia te minimalnego „regie“ oparte są wprawdzie na stosunkach ołomunieckich, dadzą się jednak dostosować do lokalnych warunków każdej siedziby przedsiębiorstwa, sądzę nawet, że różnice będą nieznaczne.

Obliczeniu kosztów „regie“, jakie podaję w dalszym ciągu daję tytuł: „Minimalne — „regie“ budowniczego“. Koszt zarządu własnego budowniczego, obciążający budowlane przedsiębiorstwo dzisiejszego budowniczego, jest tak różnorodny i skomplikowany, a wyraża się w każdym budżecie budowlanym cyfrą tak znaczną, że dla ścisłego ustalenia jego potrzebne są staranne studja i pilna uwaga, albowiem wielki on ma wpływ na dojście do skutku inte-

[1]) Przy tych obliczeniach uwzględniono ustawę podatkową Z. 15 VI. 1927.

resu konkretnego a decyduje o rozwoju lub o upadku przedsiębiorstwa budowlanego.

Ażeby tak rozmiar jak i doniosłość sprawy o koszcie własnym[1]) budowniczego uczynić pojęciem bardziej znanem i jaśniejszem nietylko dla samych budowniczych i pokrewnych fachowców, ale i dla szerszej publiczności, specjalnie zaś dla publiczności w sprawach budowlanych zainteresowanej, równie jak i dla właściwych władz budowlanych, podatkowych i sądowych, oraz by nasze sfery budowlane uprzytomniły sobie należycie wpływ kosztu własnego na końcowe wyniki tych przedsiębiorstw, podjąłem się zadania ujęcia i jak najściślejszego wyliczenia wszelkich w grę wchodzących czynników na podstawie starannych studjów, zebranych na budowach prowadzonych w Ołomuńcu.

Doszedłem do przekonania, że ogół kosztów „regie“ budowniczego podzielić należy w tym celu na trzy główne grupy, charakterystycznie różne i zestawiłem je w następujący sposób:

A) do pierwszej grupy należą **ciężary o charakterze publiczno-prawnym** a więc: podatki ososobiste wraz z dodatkami, podatki z przedsiębiorstwa, ew. podatek obrotowy, kasa chorych, ubezpieczenie na starość i inwalidztwo robotników i urzędników, ubezpieczenie pensyjne urzędników, ubezpieczenie od wypadków robotników i urzędników, ubezpieczenie od odpow. cywilnej (Haft Pflicht), wkładki do stowarzyszeń,

B) do drugiej grupy wciągnięte są **wewnętrzne koszta prowadzenia przedsiębiorstwa:** utrzymania kancelarji budowniczego, utrzymania magazynu i składu zasobów, utrzymania i uzupełnianie budowlanego inwentarza, ubezpieczenia na wypadek pożaru, interkalarja ze zasobów i z inwentarzy, utrzymania magazyniera i nocnych straży w składach, personal kancelaryjny i jego ubezpieczenie, wydatki na pisma i dzieła fachowe, koszta podróży, dary na cele oświatowe i dobroczynne, porady prawne,

C) do trzeciej grupy należą **koszta czysto miejscowe-budowlane:** przyrządzenie placu budowy; prace przygotowawcze; kierownictwo i dozór na budowie, nocne i niedzielne straże na budowie; dowóz i odwóz naczynia i rusztowań do i z budowy; nadzwyczajne zużycie rusztowań, naczynia i narzędzia; interkalarja z potrzebnego obrotowego kapitału, włożonego w budowy.

Z wymienionych składników kosztu własnego budowniczego widocznem jest, że współczynniki w grupie *A)* określone są pewnym procentem, **prawnie ustanowionym,** w grupie *B)* podane są ustalone **wżytą potrzebą** dopuszczającą małe odchylenia, a w grupie *C)* pozostają pod wpływem okoliczności z **prowadzeniem budowy** nieodzownie złączonych a wedle rozmiarów budowy zmiennych.

Nie ulega wątpliwości, że na wyższy koszt własny budowniczego pewny wpływ mają w grupie *B)* miejsce (plac), wielkość (rozmiar) budowy oraz i ogół robót danego przedsiębiorcy; dlatego to przy badaniu i analizowaniu kosztu własnego budowniczego będzie rozróżniane czy chodzi o przedsiębiorstwo małe, średnie czy wielkie, by spodziewany koszt własny budowniczego wypośrodkowany był jak najściślej. Tu niechaj będzie wyraźnie powiedziane, że mamy tu na myśli przedsiębiorstwo kierowane **osobiście przez budowniczego oraz że pod „regie“ nie rozumie się nigdy zysku lub zarobku budowniczego względnie przedsiębiorstwa budowlanego.**

W dalszej analizie „regie“ budowniczego wychodzić się będzie przy wyszukiwaniu procentu od osiągniętego obrotu, stwierdzonego konkretnie, rozróżniając w szczególności przedsiębiorstwa: 1. z rocznym obrotem około Kč 500.000, 2. dtto 1,000.000, 3. dtto 2,000.000.

Powyższe rozróżnienie wedle osiąganego obrotu odpowiada największej liczbie naszych budowlanych przedsiębiorstw przy średniem ich zatrudnieniu; przedsiębiorcy z obrotem kilkumiljonowym, acz mogą na „regie“ w grupie *B)* oszczędzić, owszem do pewnej granicy, przez to jednak łatwo tracą tu przegląd na szkodę własną i na szkodę budowy prowadzonej, a także i wyniki takiego przedsiębiorstwa zwyczajnie bywają skromniejsze aniżeli przy zatrudnieniu średniem, zależnie od osobistych kwalifikacji budowniczego.

Po tym ogólnym wstępie przystąpimy do rozbioru regie[1]). W rozdziale pierwszym ustanowiony będzie procent regie w stosunku do obrotu w przedsiębiorstwie osiąganego, w drugim rozdziale zaś będzie ustanowiony procent regie w stosunku do wypłacanych robotniczych płac.

Rozdział pierwszy.

Obrachunek regie-procentu w stosunku do obrotu w przedsiębiorstwie osiąganego.

I. Rozbiór „regie“ przedsiębiorstw I. z obrotem około Kč 500.000·— rocznie:

Regie w grupie A:

Zwykły zarobek (zysk brutto) budowniczego z takiego przedsiębiorstwa czyni około 5% obrotu, więc tutaj około Kč 25.000; osiągnięcie większego procentu zarobku jest w dzisiejszych konkurencyjnych warunkach rzadkim objawem, a raczej bywa procent zarobku mniejszy.

Odpowiadające temu przedsiębiorstwu „regie“ obejmuje w stosunku do obrotu Kč 500.000:

1. Podatki osobiste wedle ustawy z 15 czerwca 1927: *a)* podatek od dochodu przy zysku około 25.000 Kč $= 5\% - 400 = \frac{25.000 \times 5}{100} - 400 = 850$ Kč $= 0{\cdot}17\%$; *b)* podatek zarobkowy $= 0{\cdot}5\% = \frac{25.000 \times 5}{100} = 125$ Kč $= 0{\cdot}02\%$; *c)* dodatki do podatku zarobkowego maksymalne blisko $1000 = \frac{125 \times 1000}{100} = 1250$ Kč $= 0{\cdot}25\%$ razem regie z podatków osobistych 0·44%.

2. Opłaty: *a)* 3% stemplowe wedle skali II i III z uwzględnieniem, że z całości ruchu budowlanego blisko $^1/_3$ są to prace państwowe czyli publiczne, a $^2/_3$ prywatne, 1·00%; *b)* podatek obrotowy ma być zawsze policzony z osobna budującemu, dlatego się go tu w tym rozdziale nie uwzględnia, razem więc regie 1·00%.

3. Ubezpieczenie robotników: Przypuśćmy, że budowy oddane były z wszystkiemi pracami rzemieślniczemi; tu część przypadającą z całego obrotu budowlanego kosztu na płacę, można na podstawie doświadczenia wyrazić $^1/_5$ całego obrotu, tj. przy 500.000 : 5 = Kč 100.000; *a)* ubezpieczenie na wypadek choroby: wkładka pracodawcy ustanowiona jest 2·5% od wypłaconej płacy; przy płacy 100.000 Kč czyni wkładka Kč 2.500·— co, biorąc za podstawę cały obrót, odpowiada 0·50%; *b)* ubezpieczenie na starość: wkładka pracodawcy ustanowiona na 2·25% z płacy; przy płacy Kč 100.000 czyni wkładka Kč 2250·— co, biorąc za podstawę cały obrót, odpowiada 0·45%; *c)* tutaj wkładki większe są wskutek tego, że na budowach niepodobna pracować nieprzerwanie po całych tygodniach na skutek zmian atmosferycznych, niedostatku materjałów i innych nadarzających się przyczyn, które to powiększenie można ustanowić na około $^1/_5$ obu poprzednich wkładek 0·20%, razem regie z tytułu ubezpieczenia na wypadek choroby i starości robotników 1·15%.

4. Pensyjne ubezpieczenie urzędników wedle ustawy z 5 lutego 1920 r. Przedsiębiorca budowlany przy średniem zatrudnieniu potrzebuje przynajmniej 2 urzędników temu ubezpieczeniu podlegających, z tych jednego w biurze a jednego na budowie, ich przeciętna płaca roczna czyni Kč 12.000 plus 10.000 = 22.000 Kč, z tego miesięczna wkładka czyni Kč 90·—, z czego płaci $^1/_2$ pracodawca = Kč 45·— z jednego zatrudnienia, za oba

[1]) W dalszym ciągu dla skrócenia w znaczeniu poprzedniem „koszt zarządu własnego“ = regie.

zatrudnienia będzie zatem płacić 45.00×2=90 Kč, a rocznie 90×12=1.080 Kč, do tego przyjęte wkładki nadzwyczajne około 20% z wymierzeniem całkowitej premji $\frac{1080\times2\times20}{100}$, którą płaci li tylko pracodawca, K 422·— razem Kč 1512 w stosunku do obrotu 30%.

5. Ubezpieczenie od wypadków robotników i urzędników: wkładka pracodawcy czyni 2·73% z wypłaconej płacy; z płacy robotników Kč 100.000·— i z płacy 2 urzędników Kč 22.000·— zatem z całkowitej wypłaty Kč 122.000·— przypada część Kč 3.330·— 10%, które płaci robotnik = 3330—333= Kč 2997·— czyli z obrotu 0·60%.

6. Ubezpieczenie od odpowiedz. cywilnej: Konieczność tego ubezpieczenia jest dla czynnego budowniczego nieuniknioną; premje ubezpieczenia wymierza się na podstawie prawno-przymusowego ubezpieczenia od wypadków a wysokość ich czyni około 15% z dodatkiem wypadkowego zapłaconych; przy płacy Kč 122.000·— czyni dodatek do wypadkowego ubezpieczenia wedle poprzedniego ustępu Kč 3330·— z tego 15% czyni Kč 499·— co odpowiada w obrocie 0·10%.

7. Wkładki do stowarzyszeń: ogółem rocznie około Kč 250·— co w stosunku do obrotu czyni 0·05%.

Ogólna suma w grupie *A)* (obacz tabelę) czyni zatem 3·64% w stosunku do obrotu.

Z poprzednich obrachunków da się też ustalić procent regie z uwzględnieniem jedynie tylko w stosunku do płac w przypadku, gdy budowniczy otrzymuje zlecenie wykonania prac ziemnych, murarskich, pomocniczych betoniarskich i ciesielskich bez materjału i bez prac rzemieślniczych. Procent ten wynosi w całości (jak w tabeli) 11·04%, jako regie w grupie *A)* w stosunku do obrotu ale wynikający z wypłat za prace budowlane lub prace we własnym zarządzie prowadzone bez dodawania materjału i bez prac rzemieślniczych.

Regie w grupie B:

1. Utrzymanie kancelarji budowniczego. Kancelarja budowniczego wymaga najmniej dwóch lokalności, jednej dla szefa, drugiej dla personalu na co przeciętnie rocznie potrzeba liczyć Kč 2.500 jako najem w obcym względnie jako wartość czynszowa we własnym domu. Do tych opłat światło, czyszczenie, amortyzacja, uzupełnienie inwentarza kancelarji, potrzeby kancelaryjne, portorja, stemple, i t. p. ogólnie Kč 6.200·— przy obrocie 500.000 rocznie znaczy okrągło regie 1·24%.

2. Utrzymanie magazynu i składu zasobów (najem wzgl. wart. czynszowa, etc. analogicznie jak 1) ogółem Kč 1600, względnie 0·32%.

3. Amortyzacja, utrzymanie i uzupełnianie budowl. inwentarza: Przyjęty roczny obrót Kč 500.000 obejmuje mniej więcej dwie średnie budowy przy pełnem lub trzy budowy przy częściowem dodawaniu materjału. Jest rzeczą jasną, że zużycie materjału będzie większe przy obrocie uzyskanym jedynie z budowlanych robót bez dodatków a mniejsze przy całkowitem prowadzeniu budów, ponieważ jednak w tym wypadku chodzi o specjalny inwentarz, nie trzeba tu na tę okoliczność brać wzgląd i w obu przypadkach wypośrodkować będzie można regie równym procentem.

Do tej pozycji włączony jest inwentarz, w który każdy budowniczy musi się zaopatrzyć a którego do każdej budowy nie używa wzgl. używa go tylko w części jak wyciągi, przyrządy od niwelacji, miernicze, pumpy, wozy na wapno, ręczne wózki, transmisje, wapienne doły, formy na cementowe wyroby, liny, powrozy, udźwigi, piły, firmy, beczki, i i.

Roczną kwotę na amortyzację i utrzymanie przyjąć można dość ściśle w cyfrze Kč 2.500·— co odpowiada procentowo z obrotu Kč 500.000·— 0·50%.

4. Ubezpieczenie na wypadek pożaru. Jeśli przyjmiemy wartość urządzenia składu i magazynu w przybliżeniu na 30.000 Kč, kancelarji na 20.000 Kč razem 50.000 Kč, wtedy wyniesie asekuracyjna premja na obydwa przypadki poj. rocznie $0{\cdot}5\% = \frac{50.000\times0{\cdot}5}{100} = 250{\cdot}-$ Kč a wyrażone w % z obrutu 0·05%.

5. Interkalarja za zasobów i inwentarzy: Z poprzedniej pozycji przyjmiemy kwotę na urządzenie i inwentarz Kč 50.000 do tych doliczamy konieczne zasoby wartości około Kč 20.000·—, razem 70.000 Kč, przy 6% wskazanem oprocentowaniu czyni to Kć 4.200·— rocznie czyli w % regie z obrotu Kč 500.000 — 0·84%.

6. Utrzymanie magazyniera i nocnych straży: Magazynier zajmuje się za zwyczaj w magazynie przyjmywaniem i wydawaniem inwentarza i zasobów, także i jakąś pracą zarobkową, można też obciążyć regie jedną czwartą jego pełnego wynagrodzenia. Wynagrodzenie to wynosi przeciętnie za 52 tygodni á Kč 150·— Kč 7.800·— rocznie, tedy jako regie 7.800:4=1.950 Kč, co odpowiada regie 0·40%.

Nocnych stróżów nie uwzględnia się, albowiem nie są zawsze i bezwzględnie potrzebni.

7. Personal kancelaryjny: w przyjętym rocznym obrocie wystarczy z 1 urzędnika z rocznym wynagrodzeniem około 12.000 Kč i z 1 wolontarjusza z rocznym wynagrodzeniem około 5.000 Kč, razem 17.000 Kč. Ten tydatek jako regie czyni 3·40 %.

8. Wydatki za fachowe pisma i techniczne podręczniki. Dla swego biura pobiera budowniczy stale fachowe pisma i dzieła, bez nich obejść się nie może, rocznie czyni to najmniej 500 Kč a podnosi regie o 0·10%.

9. Koszta podróży: Na podróż celem zakupu materjału, do wypłat i t. d. wyda kancelarja rocznie najmniej 500·— Kč, tedy regie 0·10%.

10. Dary na cele oświatowe i dobroczynne: Zwyczajne wydatki tego rodzaju dochodzą rocznie do 250·— Kč, czyli regie 0·05%.

11. Porady prawne rocznie około 250·— Kč czyni 0·05%, zatem ogółem (ob. tabelę) w grupie *B)* wynosi regie 7·05%. Ten procent regie bez względnie należy liczyć — czy to przy prowadzeniu budów w całości, czy też litylko za robotę bez dodatków.

Regie w grupie C:

1. Przyrządzenie placu budowy: Przed rozpoczęciem budowy konieczne są prace przygotowawcze a niehonorowane jako to: opłocenie placu budowy, przysposobienie dojazdu, wykop jamy na wapno, ustawienie szopy na naczynie i materjał, postawienie kancelarji i ustępu i t. d. Czynności te są przy każdej budowie mniejwięcej jednakie a wydatki średnie ocenić można na 500 Kč czyli z obrotu 0·10%.

2. Kierownictwo budowy — elew na budowie (jako nadzór). Budowy przy obrocie 500.000 wymagają 1 kierownika ew. budowlanego podmajstrzego i elewa na czas około 6 miesięcy z wynagrodzeniem sumarycznem 300·— Kč tygodniowo czyli za 6 miesięcy 7.200 Kč, a z obrotu 1·44%.

3. Nocne i niedzielne straże, tylko częściowo ale płace stróży liczyć się musi do regie albowiem są nieproduktywne — przypuścimy, że stróżowanie będzie konieczne na przeciąg 4 miesięcy z płacą 140·— Kč tygodniowo, to czyni to 4×4×140=2240 Kč względnie z obrotu 0·45%.

4. Dowóz i odwóz naczynia: Przyjęte tu budowy wymagają tych rusztowań i naczynia, że je trzeba będzie zwozić 20 furami, przyjmijmy odległość taką że do wykonania potrzeba będzie 4 dni przewoźnika i 4 dni robotnika, to wydatek wyniesie 600·— Kč, z obrotu 0·12%.

*

5. Nadzwyczajne zużycie rusztowań i narzędzia: Znanem jest, że po 3 budowach bywa jedno i drugie zniszczone i nie użyteczne, straty na rusztowaniach, narzędziu i naczyniu można określić na średnią budowę okrągło 1.000·— Kč, dla 3 budów 3.000, z obrotu 0·60%.

6. Zaopatrzenie w wodę: Czy to przyłączenie, czy też czerpanie ze stojącej studni lub pogłębienie jamy wodnej, w każdym z tych 3 wypadków trzeba będzie wydać na 3 budowy około 300·— Kč z obrotu 0·06%.

7. Interkalarja z potrzebnego obrotowego kapitału na budowy włożonego. Budowy, jakie tu mamy na myśli wymagają minimalnie 50.000 Kč, z tego 6% zwłoki czyni 3.000 Kč regie 0·60%, razem w grupie *C* 3·37%.

Gdy zaś chodzi o obrót z dochodu jedynie za roboty budowlane bez materjału i bez robót rzemieślniczych, wtedy tworzy się % regie w grupie *C* w następujący sposób:

Pozycje regie ad 2 i 7 nie zmienia się, pozycja 3 odpadnie, ponieważ potrąca się ją w rachunku, inne pozycje zwyższa się 5-krotnie, tak że obliczenie regie wypadnie: ad 1, 4, 5, 6 podwyżka 5-krotna $(0·10+0·12+0·60+0·06)\times 5=4·40\%$, ad 2 i 7 niezmienione $1·44+0·60=2·04\%$, razem 6·44%.

II. Rozbiór regie w przedsiębiorstwie II z rocznym obrotem 1 milj. Kč. Przedsięb. zysk brutto 4% = 40.000 Kč.

Regie w grupie A:

1. Podatki osobiste: *a)* podatek z przychodu (dochodowy) przy zysku Kč 40.000·— = 6% — 700 Kč = $=\left(\frac{40.000\times 6}{100}\right)-700=1700$ Kč = 0·17%; *b)* podatek zarobkowy $=\frac{30.000\times 0·5}{100}+\frac{10.000\times 2·5}{100}=400$ Kč = 0·04%; *c)* dodatki do podatku zarobkowego 1000% $=\frac{400\times 1000}{100}=$ =0·40%, razem regie pod: osobist. 0·60%.

2. Opłaty stemplowe wedle skali II i III z zastrzeżeniem jak przy przedsięb. I-go rzędu = 1·00%.

3. Ubezpieczenie robotników: płaca robotników około ⅕ obrotu $=\frac{1,000.000}{5}=200.000$ Kč: *a)* Kasa chorych, wkładka 2·5% z wypłac. płac $=\frac{200.000\times 2·5}{100}=$ =5000 Kč = 0·50%; *b)* ubezpieczenie na starość, wkładka pracodawcy 2·25% z wypłaconych płac $=\frac{200.000\times 2·25\%}{100}=$ =4500 Kč = 0·45%; *c)* zwiększenie tego tu % ze względu na niestałość pogody — jak przy przedsięb. I. 0·20% daje ogółem regie ubezpieczenia robotników 1·15%.

4. Pensyjne ubezpieczenie urzędników, jak przy przedsięb. I. 0·30%.

5. Wypadkowe ubezpieczenie robotników, jak przy przedsięb. I. 0·60%.

6. Od odpow. cywilnej, jak poprzednio 0·10%.

7. Wkładki do stowarzyszeń, taksamo 0·05%.

Zesumowane regie w grupie A (ob. tabelę) daje 3·81%. Uwzględniając zaś jedynie tylko płacę w przypadku, gdy budowniczemu oddane są tylko prace murarskie, pomocnicze, betoniarskie, ciesielskie, bez dodawania materjału i bez prac rzemieślniczych wypadnie procent regie w następujący sposób: ad 1, 2, 4 i 7 zostaje tosamo, ad 3, 5 i 6 zwiększy się pięciokrotnie, więc razem (ob. tabelę) 11·21%, jako regie w grupie A w stosunku do obrotu, jednak wynikający z wypłat za pracę budowlaną bez dodawania materjału i prac rzemieślniczych.

Regie w grupie B:

1. Utrzymanie kancelarji budowniczego: *a)* najem za 2 ubikacje kancelaryjne, jak w grupie I, Kč 2500·—; *b)* opał i światło, jak ad I Kč 700·—; *c)* czyszczenie kancelarji, dtto Kč 500·—; *d)* amortyzacja, dtto Kč 500·—; *e)* kancelaryjne potrzeby podwyższa się na 2000·=; *f)* poczta, stemple, opłaty i różne 2000·—; razem Kč 8200·— z obrotu 1,000.000 = 0·82%.

2. Utrzymanie magazynu budowniczego: *a)* najem roczny około Kč 800·—; *b)* amortyzacja Kč 800·—; *c)* utrzymanie porządku w składzie Kč 450 —; *d)* pomoc przy wynoszeniu składaniu naczynia, rusztowań, itp. 450·—; razem Kč 2500·— z obrotu 0·20%.

3. Amortyzacja, utrzymywanie i uzupełnianie inwentarza budowlanego około 0·40%.

4. Ubezpieczenie na wypadek pożaru: Wartość urządzenia składu i magazynu ocenia się na Kč 50.000·—, kancelarja jak poprzednio na Kč 20.000·—, razem Kč 70.000·—, premja asekuracyjna wynosi zatem 0·5% = Kč 350·— z obrotu = 0·03%.

5. Interkalarja ze zasobów i inwentarzy: Z poprzedniej pozycji przyjmiemy kwotę na urządzenie i inwentarz Kč 70.000·— do tego dodamy konieczne zasoby wartości około 30.000·— razem Kč 100.000·— przy 6% oprocentowaniu czyni to Kč 6000·— z obrotu 1,000.000 = 0 60%.

6. Utrzymanie magazyniera jak w przedsięb. I. Kč 1950·— + Kč 250·— co odpowiada regie z obrotu 0·22%.

7. Personal kancelaryjny: Przy obrocie 1,000.000 Kč koniecznie liczyć trzeba: 1 asystenta o płacy rocznej Kč 12.000, 1 rysownika z roczną płacą Kč 9000·— i 1 elewa z roczną płacą Kč 5000·— razem Kč 26.000·— czyli z obrotu 2·60%.

8. Wydatki na fachowe pisma i podręczniki Kč 800·— czyli z obrotu 0·08%.

9. Koszta podróży około 800 Kč, 0·08%.

10. Dary na cele oświatowe i dobroczynne, jak I. 0·05%.

11. Porady prawne, około Kč 400·— = 0·04%. rekapitulacja pozycji regie w grupie B (ob. tablicę) 5·17%,

Regie w grupie C:

1. Przysposobienie placu budowy jak I 0·10%.

2. Kierownictwo i podmajstrzy na budowie: Budowy przy obrocie 1,000.000 Kč wymagają 1 podmajstrzego i 2 pomocników do nadzoru na okres 6 miesięcy z wynagrodzeniem łącznem 250 + 2 × 140 = tygodniowo Kč 530·— czyli za 6 miesięcy Kč 12.800 wzgl. z obrotu 1·28%.

3. Nocne straże, jak I proporcjonalnie 0·38%.

4. Dowóz i odwóz naczynia, jak w I 0·12%.

5. Nadzw. zużycie rusztowań i narzędzia, jak w I 0·60%.

6. Zaopatrzenie we wodę, jak w I, 0·06%.

7. Interkalarja z obrotowego kapitału, jak w I 0·60% razem 3·14%.

Gdy jednak chodzi o obrót z przychodu jedynie za budowlane prace bez dodawania materjału i bez prac rzemieślniczych, wtedy % regie z grupy C wypadnie następująco: Pozycja 2 i 7 nie zmienią się, pozycja 3 odpadnie, ponieważ się ją potrąca, reszta pozycji podwyższa się 5-krotnie, tak że rachunek wypadnie: ad 1, 4, 5 i 6 podwyżka 5-krotna (0·10 + 0·12 + 0·60 + 0·06) 5 = 4·40%, ad 2 i 7 niezmienione = 1·88%, ad 3 odpada = —·—%, razem 6·28%.

III. Rozbiór regie w przedsiębiorstwie III z rocznym obrotem Kč 2,000.000, przedsiębiorczy zysk netto 3% tj. 60.000 Kč.

Regie w grupie A:

1. Podatki osobiste: *a)* podatek z przychodu (dochodowy) przy zysku Kč 60.000·— = 7% — 1100 = $= \frac{60.000 \times 7}{100} - 1100 = 3100$ Kč = 0·16%; *b)* podatek zarobkowy $= \frac{30.000 \times 0{\cdot}5}{100} + \frac{30.000 \times 2{\cdot}5}{100} = 900$ Kč = 0·04%; *c)* dodatki do podatku zarobkowego około 1000% = 9000 Kč = = 0·45% razem 0·65%.

2. Opłaty: 3% stemplowe wedle skali II i III, jak u przedsiębiorstw I i II 1·00%.

3. Ubezpieczenie robotników, jak I i II 1·15%.

4. Ubezp. pensyjne urzędników, jak I i II 0·30%.

5. Ubezp. wypadkowe, jak I i II 0·60%.

6. „ od odpow. cywilnej 0·10%.

7. Wkładki do stowarzyszeń jak I i II 0·05% razem regie w grupie A 3·85%.

Uwzględniając li tylko płace w tym przypadku, gdy budowniczy oddane ma tylko prace murarskie, pomocnicze, betoniarskie i ciesielskie bez dodawania materjałów budowlanych i bez prac rzemieślniczych wypadnie % regie w tej grupie następująco: ad 1, 2, 4 i 7 pozostaje jednakowe, 3, 5, 6 zwiększą się 5-krotnie, razem (ob. tabelę) 11·25%, jako regie z grupy A w stosunku do tego obrotu, jednak wypływający z wypłat za prace budowlane bez materjału i bez robót rzemieślniczych.

Regie w grupie B:

1. Utrzymanie kancelarji budowniczego: *a)* najem 3 ubikacyj kancelaryjnych Kč 3.500.— ; *b)* opał i światło Kč 1000·— ; *c)* czyszczenie kancelarji Kč 750·— ; *d)* amortyzacja i uzupełnianie kancelaryjnego urządzenia Kč 750·— ; *e)* potrzeby kancelaryjne Kč 3000·— ; *f)* poczta, stemple, opłaty i różne 3.000·— razem Kč 12.000 z obrotu 2,000.000·— 0·60%.

2. Utrzymanie budowl. magazynu i składu: *a)* najem roczny około Kč 1.400·— ; *b)* amortyzacja ogrodzenia, magazynu i budynków Kč 1.400·— ; *c)* utrzymanie porządku w składzie 600.— ; *d)* pomoc przy składaniu, zwożeniu itd. rusztowań, naczynia i narzędzia 600·— razem Kč 4000·— z obrotu 0·20%.

3. Amortyzacja, utrzymanie i uzupełnianie bud. inwentarza, roczny koszt amortyzacji i utrzymania można przyjąć w kwocie Kč 6.000·— w obrocie 0·30%.

4. Ubezpieczenie na wypadek pożaru: wartość urządzenia składu i magazynu ocenia się w przybliżeniu na Kč 80.000·— ; urządzenie kancelarji na Kč 30.000·— razem Kč 110.000·— ; premja asekuracyjna wypada na 0·5% tj. 550 Kč w obrocie 0·02%.

5. Interkalarja ze zasobów i inwentarzy: Z poprzedniej pozycji przyjmiemy kwotę na urządzenie i inwentarz Kč 110.000·— do tego dodamy konieczne zapasy wartości około 50.000·— razem Kč 160.000·— przy 6% oprocentowaniu, czyni to Kč 9600·— w obrocie o 48%.

6. Utrzymanie magazyniera jak w poprzednim rodzaju przedsiębiorstwa Kč 1950 + 550 = Kč 2.500·—, w obrocie 0·12%.

7. Personal kancelaryjny: Przy obrocie 2 miljonowym trzeba liczyć: 1 asystenta z roczną płacą Kč 12.000· – 2 rysowników z roczną płacą Kč. 18.000·— 2 praktykantów z roczną płacą 8.000· – razem Kč 38.000· – t. j. 1·90%.

8. Wydatki na fachowe pisma i podręczniki: Kč 1200·— t. j. 0·06%.

9. Koszta podróży około Kč 1200·— t. j. 0·06%.

10. Dary na cele oświatowe i dobroczynne j. poprzednio 0·05%.

11. Porady prawne około Kč 600·—, rocznie 0·03% razem regie w grupie B 3·82%.

Regie w grupie C:

1. Przyrządzenie placu budowy jak w przedsięb. I i II 0·10%.

2. Kierownictwo i podmajstrz. na budowie: budowy przy obrocie 2,000.000·— wymagają 2 podmajstrzych i 2 pomocników dozorców na okres około 6-miesięczny z wynagrodzeniem 2 (250 + 100) Kč = Kč 700·— tygodniowo, czyli za 6 miesięcy Kč 16.800·— co czyni w obrocie 0·84%.

3. Nocne straże jak poprzednie stosunkowo 0·30%.

4. Dowóz i odwóz naczynia, jak poprzednie 0·12%.

5. Nadzwyczajne zużycie rusztowań i narzędzi jak poprzednie 0·60%.

6. Zaopatrzenie w wodę jak poprzednie 0·06%.

7. Interkalarja z obrotowego kapitału jak poprzednie 0·60, razem 2·62%.

Gdy jednak chodzi o obrót z przychodu jedynie za prace budowlane bez materjału i bez prac rzemieślniczych, wtedy procent regie w grupie C wypadnie następująco:

Pozycje regie ad 2 i 7 nie zmienia się pozycja 3 odpada, albowiem ją się osobno potrąca, reszta pozycji 1, 4, 5 i 6 podwyższa się 5-krotnie. Obliczenie regie zatem ad 1, 4, 5 i 6 5-krotnie (0·10 + 0·12 + 0·60 + 0·06).5 = 4·40%, ad 2 i 7 pozostają nie zmienione 0·84 + 0 60 = 1·44%, ad 3 odpada = 0%, suma regie = 5·84%.

Rozdział drugi.

Wyliczenie regie-procentu w stosunku do płac robotników robót murarskich i pomocniczych.

Przedsiębiorstwo I. obrót Kč 500.000. W budownictwie dotąd było ustalonem prawidłem, że regie budowniczego wyrażało się dodatkiem do płac. W tym wypadku można procent regie ustanawiać w ten sposób: Całość nakładu włożonego w budowę składa się z pracy robotników, z potrzebnego materjału i przynależnych dodatków budowlanych przemysłowców. Wskutek tego nakład ten na budowy obejmuje w sobie sumę zapłaty robotników, dalej zapłaty za budowlane materjały i za pracę budowlanych przemysłowców oraz konieczne „regie“ budowniczego. Ten koszt „regie“ budowniczego da się wyprowadzić z poprzednich obliczeń w następujący sposób: Powiedziane było, że komplet robotniczego wynagrodzenia wynosi w całym nakładzie budowlanym przy umowie „do klucza“ około $^1/_5$. Wedle wyliczenia grupy A

Minimalne „regie" budowniczego w %

Grupa		Rodzaj „regie"	Regie w stosunku do obrotu, do K. č. 500.000 przy budowie do klucza pojedynczo	razem	bez dod. pojed.	razem	1,000.000 do klucza pojedynczo	razem	bez dod. pojed.	razem	2,000.000 do klucza pojedynczo	razem	bez dod. pojed.	razem	Regie w stosunku do płac, K. č. 100.000 przy budowie do klucza	bez dod.	200.000 do klucza	bez dod.	400.000 do klucza	bez dod.	Uwaga
A) Publiczno-prawne	1	podatki osobiste: od przychodu (dochodowy)	0·17				0·17				0·16										Zysk i podatek obrotowy niniejszem minimalnem „regie" nie są objęte.
		zarobkowy	0·02				0·04				0·04										
		dodatki do pod. zarobkowego	0·25	0·44	0·44		0·40	0·61	0·61		0·45	0·65	0·65								
	2	opłaty (stemple, skala II i III)		1·00	1·00			1·00	1·00			1·00	1·00								
	3	ubezpieczenie robotn. i urzędn.: na wypadek choroby	0·50				0·50				0·50										
		starość i inwalidztwo	0·45				0·45				0·45										
		podwyżka obu o $^1/_5$	0·20	1·15	5·75		0·20	1·15	5·75		0 20	1·15	5·75								
	4	ubezpieczenie pensyjne	0·30		0·30		0·30		0·30		0·30		0·30								
	5	„ od wypadków	0·60		3·00		0·60		3·00		0·60		3·00								
	6	ubezpieczenie od odpow. cywiln.	0·10		0·50		0·10		0·50		0·10		0·50								
	7	wkładki do stowarzyszeń	0·05	1·05	3·64	0·05	11·04	0·05	1·05	3·81	0·05	11·21	0·05	1·05	3·85	0·05	11·25	3·64	11·04	3·81	11·21	3·85	11·25
B) Przedsięb. i administr.	1	utrzym. kancelarji budowniczego	1·24					0·82					0·60										
	2	„ magazynu i składu zasobów	0·32					0·25					0·20										
	3	amortyz., utrzym. i dopełn. inwent.	0·50					0·40					0·30										
	4	ubezpieczenie na wypadek pożaru	0·05					0·03					0·02										
	5	interkalarja ze zasobów i inwent.	0·84					0·60					0·48										
	6	utrzymanie magazyniera	0·40					0·22					0·12										
	7	kanc. personal	3·40					2·60					1·90										
	8	fachowe czasopisma	0·10					0·08					0·06										
	9	koszta podróży	0·10					0·08					0·06										
	10	dary na cele oświaty i dobrocz.	0·05					0·05					0·05										
	11	porada prawna	0·05		7·05		7·05	0·04		5·17		5·17	0·03		3·82		3·82	7·05	7·05	5·17	5·17	3·82	3·82
C) Lokalne na budowie	1	przyrządzenie placu budowy	0·10			0·50		0·10			0·50		0·10			0·50							
	2	kierownictwo i nadzór budowy	1·44			1·44		1·28			1·28		0·84			0·84							
	3	nocni i świąteczni stróże	0·45			—		0·38			—		0·30			—							
	4	dowóz i odwożenie narzędzia	0·12			0·60		0·12			0·60		0·12			0·60							
	5	nadzw. zużycie rusztow. i narzędzia	0·60			3·00		0·60			3·00		0·60			3·00							
	6	zaopatrzenie w wodę	0·06			0·30		0·06			0·30		0·06			0·30							
	7	interkalarja z obrot. kapitału	0·60		3 37	0·60	6·44	0·60		3·14	0·60	6·28	0·60		2·62	0·60	5·84	16·85	16·85	15·70	15·70	13·10	13·10
		W całości %			14·06		24·53			12·12		22·66			10·29		20·91	27·54	34·94	24·68	32·08	20·77	28·17

czyni regie 3·64% grupy B 7·05%, razem 10·69% jako stały koszt (regie) własny. Regie — koszt grupy C jest zmienny wedle rozmiaru budowy. Jeśli budowniczy, osiągając obrót Kč 500.000 wypłaca jako wynagrodzenie robotnikom $^1/_5$ z ogólnych kosztów budowy, tj. Kč 100.000, wtedy regie ad A i B pozostaje niezmienione w 10·69%, regie C zaś uwzględniając stosunek do wypłaconych zarobków robotniczych, zwiększy się 5-krotnie, tj. 3·37×5= 16·85%, ogółem więc =27·54% (ob. tabelę).

Podatek obrotowy, który zalicza się odrębnie, potem zysk przedsiębiorcy, w tym procencie nie są objęte.

Przedsiębiorstwo II. obrót Kč 1,000.000 Wedle wyliczeń grupy A czyni regie 3·81%, dtto B 5·17%, razem 8·98, regie grupy C zmienny wedle rozmiaru budowy czyni 3·21%.

Gdy więc budowniczy, dosięgając obrotu Kč 1,000.000 — wypłacił tytułem zarobku robotnikom budowlanym $\frac{1,000.000}{5}$ =200.000 Kč a koszt regie ad A i B pozostaje niezmieniony w procencie 8·98% wtedy regie ad C — uwzględniając stosunek do wypłaconych zarobków 3·21×5=15·70%, wyniesie w całości 24·68% (ob. tabelę).

Przedsiębiorstwo III. obrót Kč 2,000.000. Wedle obliczeń grupy A czyni regie 3·85%, dtto B 3·82%, razem 7·67% jako regie — koszt stały; regie ad C zmienny czyni 2·62%. Wedle tego przypada na regie: *a)* stale 7·67%, *b)* zmiennie 2·62×5=13·10% w całości 20·77%.

Gdy jednak chodzi o wypośrodkowanie regie — procentu w stosunku do płac przy budowach bez materjału i bez robót rzemieślniczych, wtedy procenta regie — wydatków oblicza się następująco:

Przedsiębiorstwo I. obrót Kč 500.000. % stały z grupy A 11·04%, dtto B 7·05%, zmienny z grupy C 3·37×5= 16·85%, razem 34·94%.

Przedsiębiorstwo II. Obrót Kč 1,000.000. Procent stały z grupy A 11·21%, dtto B 5·17%, zmienny z grupy C 3·14×5=15·70, razem 32·08%.

Przedsiębiorstwo III. obrót Kč 2,000 000. Procent stały z grupy A 11 25%, z grupy B 3·82%, zmienny z grupy C 2·62×5=13·10%, razem 28·17%.

Główna rekapitulacja minimalnego regie.

I. W stosunku do obrotu Kč 500.000. Przy oddaniu wszystkich robót: Z grupy A=3·64%, dtto B=7·05%, dtto C=3·37%, razem =14·06%, w stosunku do płac robotniczych =27·54%.

Przy oddaniu robót murarskich i betoniarskich bez materjału z grupy A=11·04%, dtto B=7·05%, dtto C= 6·44%, razem 24·53%. W stosunku do płac robotniczych 34·94%.

II. W stosunku do obrotu Kč 1,000.000. Przy oddaniu wszystkich robót: z grupy A=3·81%, dtto B= =5·17%, dtto C=3·14%, razem =12·12%, w stosunku do płac robotniczych =24·68%.

Przy oddaniu robót murarskich i betoniarskich bez materjału: z grupy A=11·21%, dtto B=5·17%, dtto C= =6·28%, razem =22·66%, w stosunku do płac robotniczych =32·08%.

III. W stosunku do obrotu Kč 2,000.000 Przy oddaniu wszystkich robót: z grupy A=3·85%, dtto B= =3·82%, dtto C= 2·62%, razem =10·29%, w stosunku do płac robotniczych =20·77%.

Przy oddaniu robót murarskich i betoniarskich bez materjału: z grupy A=11·25%, dtto B=3·82%, dtto C=5·84%, razem =20·91%, w stosunku do płac robotniczych =28·17%.

Dla przeglądu dodana jest tabela (str. 6).

„Stavitelské Listy“.

I. Zjazd Międzynarodowej Delegacji Stałej Budowniczych

odbył się w Wiedniu w dniach 19—21 października 1928.

W uzupełnieniu krótkiej wzmianki na ten temat w poprzednim numerze naszego pisma podajemy za sprawozdaniem w *Deutsche Baumeister Zeitung* bliższe szczegóły.

Po powitaniu delegatów w dniu 19 października w hotelu „Oesterreichischer Hof“, przystrojonym chorągwiami w barwach państw obecnych na zjeździe delegatów, odbyło się nazajutrz, 20 października 1928 w wielkiej sali stowarzyszenia przemysłowego uroczyste zebranie. Wśród bardzo licznych reprezentacji obecni byli: minister handlu Dr. Jan Schürff, członkowie parlamentu Klimann, Dr. Wagner, Ernest Streeruwitz, Dr. Rucker, z ramienia ministerstwa handlu, radca ministerjalny Hesse, imieniem ministerstwa sprawiedliwości, radca ministerjalny Dr. Fuchs reprezentował ministerstwo opieki społecznej, z rady gminnej radca Ellend, jako prezydent Związku stowarzyszeń przemysłowych, Millik, Schiner, radcowie izby przemysłowo-handlowej Diestler i Stoppel, syndyk radca dworu Dr. Stadler, jako reprezentant głównego związku stowarzyszeń przemysłowych, radca komercjalny Kos imieniem krajowego związku stowarzyszeń przemysłowych Austrji Dolnej, Dr. inż. Pongratz imieniem dolno-austr. izby gospodarczej, inż. Hirschmann imieniem izby inżynierskiej, starszy radca arch. Keller imieniem stow. inżynierów i architektów, architekci Schöll i Baumgarten imieniem centralnego związku architektów, inż. Mader imieniem dolno-austr. stowarzyszenia przemysłowców, inż. Jung imieniem niem.-austr. związku inżynierów, radca centr. dyrektor Pirus, imieniem austr. związku fabryk cementu radca komercjalny Weil, imieniem związku ceramików, Dr. Ryszard Herman, imieniem związku pracodawców, dyrektor Stork, imieniem związku kupców materjałów budowlanych, radca gremjalny Eber imieniem drugiego takiego związku, prezydent Wohlmeyer imieniem związku, stowarzyszeń koncesjonowanych przemysłowców budowlanych, ekonomista Dr. Józef Schneider jako członek komisji dla popierania akcji rozbudowy i wielu innych.

Jako delegaci organizacji zagranicznych budowniczych przybyli: Prezydent Fencl równocześnie jako prezydent „Międzyn. Stałej Delegacji“, inż. Havlena i sekretarz generalny Taraba imieniem centr. organizacji czeskich budowniczych, inż. Nowak i sekretarz Dr. Sturm, imieniem takich samych organizacji niemców w Czecho-Słowacji, prezydent Sorg, wiceprezydent Mann i budowniczowie Dengler i Farkas imieniem związku budowniczych węgierskich w Budapeszcie, budowniczowie Wagner, Schneider, Kahl. Mersch i syndyk Berger imieniem związku saskich i pruskich stowarzyszeń budowniczych w Dreznie, niemieckiego związku pracodawców w Dreznie i niemieckiego związku gospodarczego w Dreznie, przełożony Bricely i arch. Schell imieniem stow. budown. w Lublanie, budowniczowie Munder i Strinac imieniem związku budowniczych w Zagrzebiu. Usprawiedliwili nieobecność budowniczowie stowarzyszenia Lwowskiego i Monachijskiego. Nadzwyczaj liczny udział wzięli w zebraniu budowiczowie

austrjaccy. Zastąpione były na zjeździe wszystkie stowarzyszenia wszystkich krajów związkowych, szczególnie budowniczych wiedeńskich.

Minister handlu Dr. Schürff z niezwykłą uwagą przysłuchiwał się obradom, szczególnie w czasie referatu inż. Sommerlatte'go, robił notatki i brał udział w dyskusji.

Punkt 1 porządku dziennego: „Przemysł budowlany austrjacki w ciągu ostatnich lat 10“ referował przełożony najstarszego stowarzyszenia przemysłowego budowniczych wiedeńskich inż. Sommerlatte. Przy stole prezydjalnym zasiedli: prezydent inż. Juljusz Müller, prezydent Fencl i sekretarz pdpłk. em. Badjan. W przemówieniu wstępnem zprecyzował inż. Müller zadanie „Międzynarodowej Delegacji Stałej Budowniczych“ głównie w tem, że ma ona dać kompetentnym władzom i jaknajszerszej publiczności wierny obraz faktycznego położenia przemysłu budowlanego oraz zwrócić ma uwagę na nieuniknione następstwa ekonomiczne tego stanu tak w Wiedniu jakoteż i w krajach sąsiednich.

Inż. Sommerlatte przemawiał argumentem cyfr, wychodząc z założenia, że tym argumentem najlepiej zdoła wyświetlić sytuację, w jakiej znajduje się obecnie przemysł budowlany austrjacki.

Przed rokiem 1914 — mówił inż. Sommerlatte — było we Wiedniu 1000 samodzielnych budowniczych, z tych było 800 czynnych w swym zawodzie. Z istniejących dziś 1498 budowniczych wykonuje zawód swój faktycznie zaledwie 730. Zamiast 55.000 robotników budowlanych zatrudnionych przed rokiem 1914 w Wiedniu przeciętnie przez 9 miesięcy w roku, pracuje dziś najwyżej 24.000, z tych 10.000 z reguły cały rok figuruje jako bezrobotnych, z reszty przypada 8000 na roboty gminne, a zaledwie 6000 na roboty prywatne, przeważnie remonty w czasie sezonu. Przed rokiem 1914 jedna firma zatrudniała przeciętnie 70 robotników, dziś najwyżej 20, często jednak tylko 2 lub 3. Budowniczowie niejednokrotnie sami pracują na budowach, by wyżyć z godzinowego zarobku, ponieważ nie znajdują go jako samoistni budowniczowie.

Rozdział robót dla gminy praktykuje się dziwnie. W roku 1927 jedna jedyna firma otrzymała 25% wszystkich rozdanych robót, 3 inne firmy 47%, dalszych 4 firm 11%, zaś 15—20 budowniczych resztę robót gminnych. 72% robót otrzymały zatem szczególnie uprzywilejowane firmy, 11% cztery inne firmy, zaś 17% robót pozostało dla 15—20 mniej uprzywilejowanych firm! Około 600 budowniczych zatrudnia dziś nie więcej jak 6, 5, czasem tylko po 2 robotników.

W latach 1910—1913 budowało się w Wiedniu 55 tysięcy mieszkań, w 1912—1913 rocznie 14 000 nowo budowanych mieszkań wszelkich wielkości.

Gmina wiedeńska produkuje 5—6000 mieszkań rocznie, nie wytrzymujących oczywiście pod żadnym względem porównania z mieszkaniami budowanymi przez prywatnych właścicieli. Wobec tego łatwo wytłómaczyć, że wtedy 4/5 wszystkich budowniczych miało zajęcia po uszy, dziś ani nawet połowa nie ma od biedy co robić.

Wokoło Austrji ożywił się duch budowlany znacznie. Z Niemiec, z Węgier, z Czechosłowacji nadchodzą bardzo pomyślne wiadomości. Tam rząd popiera przemysł budowlany, a kapitał prywatny ma możność uczestniczenia w budowie nowych domów. W Austrji nie ma żadnego poparcia. Ustawy przymusowe pogrążają przemysł nasz w nędzę, trapiącą całą ludność zarobkującą w jeszcze wyższym stopniu niżli nas samych.

Drugi punkt porządku dziennego „Sprawozdanie o skutkach gospodarczych stopniowego znoszenia przymusowej gospodarki mieszkaniowej za granicą“ omawiali delegaci z Niemiec, z Czechosłowacji i z Węgier. Wszystkie 3 referaty bardzo gruntownie opracowane, informowały szczegółowo o odnośnych stosunkach w krajach sąsiednich, wykazując, że i nasi sąsiedzi dłuższy czas walczyli z przeciwnościami w dziedzinie budownictwa, oraz że w końcu dzięki rozumnemu ustawodawstwu zapanowały tam znośne stosunki dla przemysłu budowlanego.

Budowniczy Wagner z Drezna opisywał dzisiejsze niemieckie stosunki budowlane i mieszkaniowe. Miarodajnem dla tych stosunków jest tam oznaczanie ceny najmu mieszkań. Inflacja i dewaluacja pieniądza szczególnie w dziedzinie hipotecznych długów dla kapitału prywatnego tak dotkliwe we wszystkich skutkach swych jeszcze nie zupełnie są przezwyciężone. Wszystkie usiłowania gospodarski przymusowej w gospodarce mieszkaniowej zawiodły zupełnie. Pomoc państwowa na razie jeszcze nie jest jednolicie unormowana. Istnieje wprawdzie ramowa ustawa państwowa kredytów państwowych na cele budowlane jednak ograniczają ją bardzo ustawy krajowe. Dzisiejszy wskaźnik kosztów budowy możliwy jest jedynie przez znaczne obniżenie stopy życiowej przedsiębiorcy budowlanego. Wszystkie sfery miarodajne wyrobiły u siebie już pełne przekonanie, że uzdrowienie stosunków nastąpić może jedynie tylko przez odwrót od socjalizujących poglądów gospodarczych w dziedzinie budownictwa.

Rozwój stosunków w republice Czechosłowacji przedstawił prezes Fencl. Do roku 1923 było źle w budownictwie, jakkolwiek i wtedy udzielało państwo subwencji na budowę nowych domów. W rozmaite sposoby starano się następnie rozbudować tę pomoc państwową. W rezultacie wynika z przedstawienia referenta, że obecna akcja budowlana jest bardzo rozwinięta i dochodzi do cyfr rekordowych. Jakkolwiek koszta budowy przeciętnie wzrosły o 900—1000% nie ma jednak bezrobotnych. Niejednokrotnie używa się z konieczności nawet i robotników niedostatecznie kwalifikowanych. Pełne zatrudnienie w przemyśle budowlanym oddziaływa zbawiennie na całość gospodarki społecznej. W republice Czechosłowackiej nie istnieje dziś prawie zupełnie bezrobocie. Przy stopniowem znoszeniu przymusowych ustaw w gospodarce mieszkaniowej nie ma żadnego znaczenia zniesienie ograniczenia prawa wypowiadania mieszkań, decyduje natomiast tylko problem zwyżki dochodów z kapitałów, inwestowanych w budowach.

O stosunkach na Węgrzech referował budowniczy Dengler. Przedstawił on rozwój akcji na polu budowy mieszkań od r. 1918 począwszy kiedy to przez komisję krajową dla budowy mieszkań wybudowano ogółem zaledwie 100 nowych mieszkań, aż do dzisiejszych stosunków gdzie prawie wyłącznie tylko przy pomocy prywatnego kapitału bardzo znaczna ilość mieszkań się buduje. Korzystna ta zmiana nastąpiła na skutek opieki państwowej we formie ulg dla nowych domów, zwolnienia od podatków, kredytów i t. p. szczególnie jednak na skutek podwyżki czynszów najmu.

Budowniczy Schneider z Lipska wskazywał na podobieństwa stosunków Lipskich i Wiedeńskich.

Na temat „Wnioski austrjackiego przemysłu budowlanego celem ożywienia ruchu budowlanego“ złożył obszerne sprawozdanie przełożony stowarzyszenia wiedeńskiego Inż. Ludwik Sommerlatte. Sprawozdanie to przyjęte z wielkiem uznaniem wywarło głębokie wrażenie szczególnie na reprezentantów urzędów, władz i korporacji.

Austrja, mówił Inż. Sommerlatte w swem sprawozdaniu, znajduje się obecnie na początku tego rozwoju, który sąsiedzi dawno już przebyli. Na razie utrzymuje się u nas przymusowo gospodarka mieszkaniowa, w sposób o wiele ostrzejszy, jak nawet w Rosji sowieckiej. Właściwy sposób systematycznego powrotu do normalnych warunków przez zniesienie tych ustaw przymusowych jest podstawowym postulatem podniesienia ruchu i przemysłu budowlanego. Stosunki polityczne w naszym kraju spowodowały mdłe traktowanie tych spraw; spodziewaliśmy się od miarodajnych sfer więcej zrozumienia i doceniania naszych postulatów, niestety — załatwiono wszystko z ciasnego i egoistycznego stanowiska lokatora mieszkaniowego.

Nie możemy pojąć, jak np. Izby przemysłowo-handlowe obowiązane do zajęcia stanowiska gospodarczego mogły do tego dopuścić, by także i zamożnych lokatorów mieszkań uprzywilejować do ciągnienia zysków na koszt właścicieli realności i przemysłu budowlanego. Żądamy od Izby przemysłowo handlowej by dawniejszą opinję swoją w tych sprawach gruntownie zrewidowała i uwzględniła także i zmienione odtąd stosunki polityczne. Ustawa o popieraniu ruchu budowlanego w Austrji jest koniecznością. Szczegółowo omówił Inż. Sommerlatte następnie rozmaite nowsze projekty dla rozwiązania problemu mieszkaniowego i polemizował przy tej sposobności z Dr. Bauerem a w końcu sprecyzował żądania przemysłu budowlanego w następujących punktach: Zakreślenie dokładnego terminu, w jakim nastąpić ma swoboda w ustanawiania czynszów najmu, nie wymagano jednak równocześnie oznaczenia takiego terminu dla zniesienia ograniczeń prawa wypowiadania najmu mieszkań. Wysokość i stopniowanie czynszów dla całej Austrji mają być uregulowane w ten sposób, by początkowy czynsz najmu wynosił dla całej Austrji i wszystkich objektów najmu 30 groszy za koronę czynszu z r. 1914. Dalsze podwyżki czynszu mają być przeprowadzone wedle wysokości przedwojennej najmu 5 wzg. 10 groszy za płr. wzgl. za kwartał a w rok po osiągnięciu czynszu 80 gr. za kor. z r. 1914 nastąpić ma wszędzie swobodne oznaczanie czynszów najmu. Obowiązek składania rachunków lokatorom ma zupełnie odpaść. Przemysł budowlany potępia w jak najbardziej stanowczej formie projekt utworzenia tzw. funduszów wyrównawczych, dopuszcza ugody z lokatorami mieszkań, opróżniających się z jakichkolwiek powodów przed terminem wolności oznaczania czynszów najmu, zgadza się na pozostawienie na razie ograniczenia prawa wypowiadania mieszkań z wyjątkiem przebudów i objektów dojrzałych do rozebrania, popiera ulgi w egzekucjach z pewnymi zastrzeżeniami i żąda daniny od posiadłości, nabytych dopiero po 1 stycznia 1919.

We wnioskach dotyczących popierania ruchu budowlanego żąda Sommerlatte zwolnienia czynności budowlanych i nowych budów od opłat i podatków, krótkoterminowych kredytów aż do konwersji na długoterminowe pożyczki po zupełnem wykończeniu budów, ulg hipotecznych przez rewizję ustaw o gospodarce kas oszczędności i zakładów ubezpieczeń, czasowych ulg w czynszach najmu w nowych domach kosztem państwa; wywłaszczania terenów budowlanych, pomocy gmin w formie parcelacji gruntów gminnych i zaopatrywania tych gruntów we wodę, światło, kanały itp. przyspieszenia konsensów budowlanych bez żądań nieuzasadnionych ofiar na rzecz gminy, zaprzestania popierania istniejących i zakazu tworzenia nowych tzw. towarzystw budowlanych użyteczności publicznej, stworzenia centrali dla interesów popierania ruchu budowlanego i sprawy budowy mieszkań, wydania ustawy ramowej budowlanej dla całego państwa Jeżeli dola przemysłu i robotników ma doznać poprawy, musi rząd zająć się tym najważniejszym działem przemysłu — jakim jest budownictwo — całkiem inaczej jak dotychczas, pojedyncze rozdrobnione akcje są bezskuteczne, bo nie są w stanie rozwiązać problemu w całości, do tego konieczną jest jednolitość i szeroko zakrojony plan na wielką skalę.

Prezydent Müller w dziękczynnem przemówieniu wypowiedział zdanie, że sesja Międzynarodowej Delegcji Stałej Budowniczych względnie wygłoszone na niej referaty z państw ościennych dały miarodajnym sferom austrjackim szeroki pogląd na sprawę i wzbudzić mogły w nich zaufanie, że można bez wszelkiego niebezpieczeństwa energicznie wziąć się do stanowczego załatwienia sprawy gospodarki przymusowej a zarazem, że nam tu o nic innego a jedynie tylko o to chodzi, by podnieść podupadły nasz przemysł i gospodarstwo społeczne naszego grodu i naszej ojczyzny, a dalej i o zgodne współżycie z wszystkiemi sferami gospodarczemi a szczególnie z robotnikami.

Po przemówieniu prezydenta Müllera zgłosił się do głosu minister Dr. Schürff, by dać wyraz zadowoleniu, że dla obrad gospodarczych stanowiących w Austrji dziś niestety politicum zjechały się do Wiednia tak liczne delegacje państw ościennych i dalszych — następnie złożył minister oświadczenie, że jak dotąd tak i nadal stać będzie po stronie przemysłu budowlanego i jego współinteresentów w sprawie stopniowego znoszenia wyjątkowych ustaw i stosunków mieszkaniowych. Hasło budowniczych ma pełne uzasadnienie. W urzeczywistnieniu rozległego ich programu petitów pierwszy krok już uczyniony, sprawy ogólno-gospodarcze państwa uporządkowane, możemy teraz zabrać się do załatwienia spraw tu poruszonych, a to przedewszystkiem w dziedzinie ustawodawczej z uwględnieniem doświadczeń zagranicy. Walka budowniczych jest działalnością partjotyczną dla dobra ogółu. Szczęśliwe rozwiązanie kwestji budowlanej i związanej z nią sprawy mieszkaniowej dotyczy wszystkich sfer społecznych Austrji bezpośrednio.

Następnie przemawiali jeszcze radca nacjonalny Klimann, radca gminny Schinner, radca Izby przemysłowej Stoppel i liczni delegaci.

W przemówieniu końcowem stwierdził przewodniczący prezydent Müller ze zgodą obecnych pełny sukces I publicznego zebrania Międzynarodowej Stałej delegacji Budowniczych.

PROJEKT USTAWY O ZAŁATWIANIU ZATARGÓW ZBIOROWYCH PRACY.

Przedmiotem obrad Rady Ochrony Pracy w końcu października r. b. był poza projektem ustawy o umowach zbiorowych, również projekt ustawy o załatwianiu zatargów zbiorowych pracy.

Projekty reglementacji tej dziedziny zjawisk społecznych mają u nas już dość bogatą historję. Już Komisja Ochrony Pracy Sejmu ustawodawczego zajmowała się tem zagadnieniem, opracowując przy udziale Ministerstwa Sprawiedliwości projekt, oparty na ustawodawstwie francuskiem. W kwietniu 1923 r. został zgłoszony wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego „o zabezpieczeniu ciągłości pracy w Rzeczypospolitej Polskiej“, który przewidywał obowiązkowe rozjemstwo tylko dla instytucyj użyteczności publicznej; wyrok rozjemczy w zatargach na terenie prywatnych zakładów pracy miał być uzależniony od zgodnego przyjęcia go przez obie strony. W następnych latach zajęło się tem zagadnieniem Ministerstwo Pracy i Op. Społ. i opracowało szereg projektów, opartych całkowicie na zasadzie przymusowego rozjemstwa. Początkowo projekty Min. Pracy i Op. Społ. były uzupełnieniem przyszłej ustawy, dotyczącej umów zbiorowych; ostatnio ogłoszony projekt, który stanowił temat obrad Rady Ochrony Pracy, jest już projektem niezależnym.

W tym czasie, gdy rodziły się coraz to nowe projekty, wytwórczość polska rozwijała się powoli, lecz bez ustawodawstwa rozjemczego. Rozpatrując zatargi zbiorowe ostatnich lat, stwierdzić należy, iż takich, które groziły ostatniemi stratami dla gospodarki narodowej i istotnie kwalifikowały się do przymusowego rozjemstwa, było niewiele. Projekt więc jest raczej wynikiem ambicji młodego ustawodawstwa polskiego, które, niewiele odziedziczywszy po zaborcach, stara się w jaknajkrótszym czasie dorównać wyjątkowo dobrze rozbudowanemu ustawodaw-

stwu socjalnemu niektórych państw zachodnich. W dążeniach tych nie zawsze uwzględnia się celowość wprowadzania nowych przepisów. Projekty w dziedzinie przymusowego rozjemstwa stanowią wyłom w zasadzie wolności pracy, który mógłby być umotywowany jedynie myślą zabezpieczenia ciągłości pracy i usunięcia grożących niebezpieczeństw. Niebezpieczeństwa, jak to już zaznaczono, zdarzają się rzadko i mijają, jak dotąd, bez poważniejszych następstw. Konflikty zreguły kończą się ugodą po bezpośrednich rokowaniach lub interwencji władz rządowych. Łatwość stworzenia pojęcia zatargu zbiorowego, którą przewiduje projekt omawianej ustawy, wpłynęłaby raczej na powiększenie liczby zatargów — i nadawanie im nie zawsze słusznej wagi.

Istnieje poza tem druga strona zagadnienia. Ustawodawstwo rozjemcze powstaje zreguły z pewnych zwyczajów, panujących w przemyśle, z instytucyj rozjemstwa dobrowolnego i pewnych tradycyj, które przyzwyczaiły obie strony kierować trudniejsze do załatwienia zatargi do instytucyj, przez nie do tych celów stworzonych. Projekt polski nie opiera się na tego rodzaju dorobku. Przepisy polskie są kopją tego, co wprowadzono zagranicą. w przekonaniu, że co jest dobre tam będzie dobre i u nas.

Przytem stwierdzić należy,. iż projekt polski zmobilizował wszelkie najdalej idące przepisy z ustawodawstw zagranicznych, połączył wszelkie uprawnienia, jakie gdziekolwiek ustawodawstwo rozjemcze nadaje władzom państwowym i przekazał je Ministrowi Pracy i Op. Społ.

Pracodawcy na Radzie Ochrony Pracy nie zwalczali idei rozjemstwa, wypowiedzieli się natomiast przeciwko natychmiastowemu wprowadzeniu tej idei w życie i w tej formie, jaką przewiduje projekt ustawy o załatwianiu zatargów zbiorowych.

Pragnąc przyczynić się do tworzenia realnych podstaw przyszłego ustawodawstwa w tej dziedzinie, pracodawcy zgłosili szereg uwag, oświetlających te punkty projektu, które w ich mniemaniu domagają się zmian. Zawierają się one w tezach, które wraz z motywami przytaczamy poniżej.

1. Strony w zbiorowym zatargu pracy.

Przepisy wstępne projektu ujmują szereg kwestyj, mających charakter podstawowy dla całej konstrukcji instytucji przymusowego rozjemstwa. Niewątpliwie decydujące znaczenie ma określenie stron, biorących udział w zatargu. Projekt stwierdza, że „zatargiem zbiorowym w rozumieniu ustawy jest zatarg między pracodawcami a pracownikami“, a jednocześnie dalszy przepis uzupełnia to określenie, że „uczestnikami zatargów zbiorowych w rozumieniu ustawy niniejszej mogą być z jednej strony stowarzyszenia zawodowe lub gospodarcze pracodawców oraz poszczególni pracodawcy, z drugiej strony stowarzyszenia zawodowe pracowników“.

Pracodawca pojedynczy, jak z tego wynika, może być stroną w zatargu, natomiast zatarg pomiędzy pracodawcą pojedyńczym, a zbiorowością robotników usuwa się w rozumieniu ustawy z pod definicji zatargu. Sprzeczność ta łącznie z dalszemi przepisami może prowadzić do tego, iż uznany będzie za zbiorowy zatarg w kilku drobnych zakładach pracy, zatrudniających kilkunastu robotników, nie będzie natomiast objęty działaniem ustawy zatarg w przedsiębiorstwie wielkiem, w którem właściciel jego, pojedyńczy pracodawca, znajdzie się w sporze z tysiączną rzeszą robotników.

O ile po uzgodnieniu tej sprzeczności przyjąć, że stronami mogą być poszczególni pracodawcy, grupy pracodawców lub ich związki zawodowe bez ograniczania roli żadnej z wymienionych kategoryj stron, o tyle określenie strony robotniczej zawarte jest w znacznie ciaśniejszych ramach. Monopol na uczestniczenie w zatargu otrzymują robotnicze związki zawodowe, których nikt w zatargu nie może zastąpić, o ile: 1) istnieje umowa zbiorowa, zawarta z tem stowarzyszeniem zawodowem, oraz 2) we wszystkich innych wypadkach, gdy w obronie interesów pracowniczych wystąpiło stowarzyszenie zawowodowe pracownicze, które z tytułu swej dotychczasowej działalności może reprezentować interesy pracowników danego zakładu lub zakładów pracy. Dopiero gdy wypadki, wymienione wyżej, nie mają miejsca, jako strona w zatargu może wystąpić zbiorowość.

Z tak ciasno określonych ram pojęcia strony wynika szereg sytuacyj nienormalnych. O ile związek zawarł przedtem umowę, może działać wbrew interesowi swoich członków, np. w wypadku, kiedy podtrzymuje strajk w nielicznych, ale mających zasadnicze znaczenie dla wytwórczości oddziałach zakładu pracy (np. dostarczających siłę napędną), skazując na przymusowe bezrobocie resztę załogi. Podobny wypadek zachodzi, gdy związek, który zawarł umowę występuje w zatargu jako strona, utraciwszy całkowicie lub częściowo wpływy w reprezentowanym zakładzie lub grupie zakładów pracy. W tych wypadkach związek ma ustawowy tytuł do zastępowania robotników, nie ma go jednak faktycznie. Może doprowadzić do ugody z pracodawcą, na którą się zainteresowani robotnicy nie zgodzą, gdyż nie będą się uważali za związanych zawartą umową zbiorową, którą zawarł związek, do którego ogół nie ma już zaufania. Przy zastosowaniu norm, zawartych w projekcie, wypadki tego rodzaju są zupełnie możliwe. Ogół pracowników bowiem jest najzupełniej bezsilny wobec przypadkowych uprawnień związku, a związek niema żadnej sankcji, aby przyjętą ugodę narzucić ogółowi robotników. Oczywiście, wobec potrzeby gospodarczej, jaką dla robotnika jest konieczność zarobkowania, a dla pracodawcy konieczność wytwarzania, zatarg i w tem zdawałoby się bez wyjścia położeniu znajdzie życiowe rozwiązanie. Ale ustawa przyszła ma na celu szybkie załatwianie zatargów, grożących powikłaniami gospodarczemi, a nie komplikowanie tych zatargów.

Jeśli projektodawca chciał tą drogą wzmocnić stanowisko związków zawodowych, to wydaje się wątpliwe, czyby osiągnął ten cel wobec braku jakichkolwiek sankcyj związku wobec zbiorowości robotniczej.

Z tych to względów stanowisko pracodawców zmierzało do nieprecyzowania pojęcia stron, uznając, że będą niemi zawsze osoby, organizacje lub zbiorowiska, faktycznie biorące udział w zatargu.

W związku z określeniem stron projekt ustawy stwarza definicję, kogo należy uważać za pracodawcę, a kogo za pracownika. Co do pierwszych to niema wątpliwości, iż „są to osoby fizyczne i prawne, zatrudniające pracowników“, odnośnie drugich projekt wykracza poza ramy obowiązującego ustawodawstwa o umowach o pracę, obejmującego wszelkie rodzaje pracy najemnej, stwierdzając, „że przez pracowników rozumie się osoby, zatrudnione na podstawie umowy o pracę lub na podstawie innej umowy, zapewniającej im dochód“.

Wnioski pracodawców zmierzały do ujednolicenia definicji pracodawcy i pracownika, przynajmniej w projektach uzupełniających się ustaw o umowach zbiorowych i zatargach zbiorowych, z zastrzeżeniem, że za pracowników należy uważać tylko osoby, zatrudnione na podstawie umowy o pracę w rozumieniu obowiązującego ustawodawstwa w tej dziedzinie.

2. Przedmiot zatargu zbiorowego pracy.

Niemniej ważną kwestją jest ustalenie przedmiotu zatargu zbiorowego. Projekt ustawy przesądza ją w ten sposób, że włącza doń: 1) uprawnienia i obowiązki, wynikające z umowy o pracę, 2) uprawnienia i obowiązki, wynikające z umowy o naukę zawodową, 3. uprawnienia i obowiązki, wynikające z umowy zbiorowej pracy, 4) uprawnienia i obowiązki, mogące stanowić przedmiot tej umowy.

(Przegląd gospod.). (Dokończenie nastąpi).

PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ.

Rozp. Min. Pracy i Opieki Społ. z 8 listopada 1928 r. na podstawie art. 28 i 67 rozp. Prez R. P. P. z 16 marca 1928 r. o umowie o pracę robotników (Dz. u. R. P. P. Nr. 35, poz. 324) — ogłoszone 1 grudnia 1928.

We wszystkich zakładach pracy, zatrudniających powyżej 4 robotników, każdemu robotnikowi najpóźniej w 7 dni po rozpoczęciu pracy powinna być bezpłatnie wydana przez pracodawcę książeczka obrachunkowa. Książeczka ta zawierać ma:

I. W części umownej: nazwisko pracodawcy lub nazwę przedsiębiorstwa; nazwisko i imię robotnika; datę rozpoczęcia pracy; rodzaj umowy o pracę (np. na okres próbny, na okres wykonania określonej roboty, na czas określony, na czas nieokreślony) a w wypadku zawarcia umowy na czas określony, nadto termin rozwiązania umowy o pracę; rodzaj zatrudnienia; wysokość wynagrodzenia i zasady jego obliczania (np. akord, premja, dniówka, dniówka gwarantowana, stałe wynagrodzenie, itp.); terminy wypłat wynagrodzenia; wysokość opłat za korzystanie przez robotnika ze świadczeń ze strony pracodawcy; inne warunki umowy o pracę, o ile strony zawierające umowę uznają za potrzebne wpisać je do książeczki.

II. W części instrukcyjnej: zwięzły wyciąg z przepisów prawnych, oraz z regulaminu pracy, względnie obwieszczenia wewnętrznego, określających prawa i obowiązki stron.

III. W części rozrachunkowej: dokonywane każdorazowo wypłaty wynagrodzenia ze wskazaniem poszczególnych rodzajów potrąceń wyszczególnionych w ust. 3 art. art. 32 i w art 38 rozp. Prez. R. P. P. z 16 marca 1928 r. o umowie o pracę robotników z wymienieniem wymierzonych robotnikowi kar pieniężnych i powodów ich wymierzenia.

Książeczkę obrachunkową robotnik przechowuje u siebie, celem zaś wpisania do książeczki obrachunkowej niezbędnych danych oddaje ją pracodawcy za co w zamian otrzymuje dowód w postaci stosownego znaczka.

Pracodawca obowiązany jest dokonać niezbędnych wpisów w książeczce w czasie nieprzekraczającym okresu niezbędnie potrzebnego na ich dokonanie.

Po wpisaniu niezbędnych danych pracodawca zwraca robotnikowi książeczkę obrachunkową przy wypłacie, przyczem robotnik otrzymuje znaczek.

W tych zakładach pracy, gdzie są prowadzone dwie książeczki obrachunkowe dla każdego robotnika, w zamian za książeczkę składaną pracodawcy, robotnik otrzymuje książeczkę, przechowywaną u pracodawcy.

Wzory książeczek obrachunkowych dla poszczególnych kategorji zakładów pracy, podlegających całkowicie lub częściowo nadzorowi inspekcji pracy, są zatwierdzane przez właściwych okręgowych inspektorów pracy.

W razie braku wzorów, wymienionych w ustępie pierwszym niniejszego paragrafu, obowiązują ogólne wzory (z częścią rozrachunkową i bez tejże) książeczki obrachunkowej zatwierdzone przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie w trzy miesiące po jego ogłoszeniu (1 marca 1929).

Rozp. Min. Pracy i Opieki Społ. z 8 listopada 1928 r. na podstawie art. 24 i 67 rozp. Prez. R. P. P. z dnia 16 marca 1928 r. o umowie o pracę robotników (dz. u. R. P. P. Nr. 35 poz. 324) ogłoszone 1 grudnia 1928.

Wszystkie zakłady pracy, zatrudniające robotników, obowiązane są prowadzić księgi płacy (kontowe) względnie wykazy wypłat robotniczych (listy płacy, listy zarobkowe, itp.).

Księgi płacy i wykazy wypłat robotniczych powinny być dokładnym obrazem rozrachunków z robotnikami, tj. powinny zawierać dane w sprawie dokonywanych wypłat wynagrodzenia oraz w sprawie dopuszczalnych prawnie potrąceń z wynagrodzenia, dokonywanych przy wypłatach, umożliwiając władzy nadzorczej sprawdzanie prawidłowości wypłat i potrąceń.

Księgi płacy i wykazy wypłat robotniczych powinny zawierać następujące dane: Nr. porządkowy, nazwisko i imię robotnika; rodzaj zatrudnienia robotnika; data wypłaty; wynagrodzenie z wyszczególnieniem okresu czasu za który przypada wypłata, ilości godzin nadliczbowych i wysokości wypłaty za godziny nadliczbowe w zakładach pracy, podlegających ustawie z 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu (dz. u. R. P. z 1920 r. Nr. 2, poz. 7); ogólnej sumy wynagrodzenia pieniężnego, ogólnej sumy wynagrodzenia w naturze, łącznej sumy wynagrodzenia — pieniężnego i w naturze; — potrącenia; sumę wynagrodzenia przypadającego do wypłaty.

W rubryce „wynagrodzenie“ powinny być nadto rozmieszczone pod-rubryki, jak: stałe wynagrodzenia, dniówka, akord, premja, inne wynagrodzenia dodatkowe oraz ilość jednostek akordowych itd. zależnie od tego, jaki system obliczania zarobków stosuje dany zakład pracy w stosunku do swych robotników.

W rubryce „potrącenia“ powinny być zamieszczone podrubryki, jak kasa chorych, fundusz bezrobocia, inne ubezpieczenia społeczne, każde oddzielnie, podatek dochodowy, inne potrącenia z tytułów przewidzianych w ust. 3, art. 32 i w art. 38 rozp. Prez. R. P. P. z 16 marca 1928 r. o umowie o pracę robotników, każde oddzielnie.

Ponadto pracodawcy mogą zamieszczać w księgach płac i wykazach wypłat inne dane dotyczące rozrachunku z robotnikami.

Zakłady pracy, podlegające całkowicie lub częściowo nadzorowi inspekcji pracy, a zatrudniające poniżej 4 robotników, obowiązane są prowadzić księgę imienną robotników oraz na żądanie inspektora pracy właściwego obwodu, księgę do uwag inspektora pracy według następujących tu wzorów:

Wzór 1. Księga imienna robotników ponad lat 18, założona dn. .... 19... r. zakończona dn. .... 19... r. winna zawierać na następnych stronach rubryki: Nr. porz., nazwisko i imię robotnika, data urodzenia lub wiek podany przez robotnika, adres podany przez robotnika, rodzaj zatrudnienia, data rozp. pracy, data rozwiązania umowy o pracę, uwagi, zaś na ostatniej stronie: „w niniejszej księdze imiennej robotników .... w ...... osznurowano pod pieczęcią lakową.... kart. .... data.... Nr. protokołu i podpis inspektora pracy ...... obwodu“.

Wzór 2. Księga do uwag inspektora pracy: zaloż. dn. .... 19... r., zakończ. ... 19..., strony następne: Nr. uwagi, uwagi i zarządzenia inspektora pracy, notatki inspektora pracy o wykonaniu zarządzeń, ostatnia strona: „w niniejszej księdze do uwag, inspektora pracy .... w ...... osznurowano pod pieczęcią lakową ..... kart. miejsce, data..... r. inspektor pracy ...... obwodu, Nr. protokołu i podpis“.

Rozp. Min. Pracy i Opieki Społ. z 8/11 1928 r. zezwala na niewpisywanie do książeczek obrachunkowych danych, przytoczonych w ustępie 2-gim art. 26 rozp. Prez. R. P. P. z dnia 16 marca 1928 r. o umowie o pracę robotników, państwowym zakładom pracy, jeżeli dla tych zakładów wydane będą przez właściwych ministrów przepisy nakładające na te zakłady obowiązek wykazywania rozrachunków z tytułu umowy o pracę. Inne zakłady pracy, mogą być zwolnione od obowiązku wpisywania do książeczek obrachunkowych danych wymienionych powyżej, jeżeli stosują system wykazywania wysokości wynagrodzenia i poczynionych potrąceń przy każdorazowej wypłacie, polegający na wydawaniu robotnikom odpowiednich dowodów pisemnych, będących wykazaniem rozrachunku z tytułu umowy o pracę w myśl ustępu 2-go

art. 16 wymienionego rozp. R. P. P., złożą odpowiednie podania do właściwych inspektorów pracy i uzyskają odpowiednie pozwolenie. Rozp. wchodzi w życie w 3 miesiące po jego ogłoszeniu (1. marca 1929).

Rozp. Min. Sprawiedl., Pracy i Opieki Społ. i Przemysłu i Handlu z 30/11 1928 reguluje sprawę powoływania ławników i zastępców ławników sądów pracy i sądów okręgowych, oraz sprawę wyznaczania ławników sądów pracy oraz ławników sądów okręgowych do udziału w posiedzeniach sądu pracy, względnie sądu okręgowego. Kandydatów na ławników i zastępców ławników przedstawiają na wezwanie w drodze obwieszczenia ogłoszonego w „Monitorze Polskim“ właściwe izby przemysłowo-handlowe a do czasu ich utworzenia w okręgach poszczególnych sądów pracy stowarzyszenia zawodowe pracodawców i pracowników wymienionych w rozp. Prez. R. P. P. z 22 marca 1918 o sądach pracy (Dz. u. R. P. Nr. 37 poz. 350).

Rozp. Min. Sprawiedliw. i Min. Pracy i Opieki Społ. z 4/12 1928 w sprawie przekształcenia sądów przemysłowych w Bielsku, Krakowie i Lwowie, na sądy pracy oraz zmiany granic okręgów niektórych z tych sądów (o ile postanowienie to nie stanowi inaczej) z dniem 15 stycznia 1929, o ustroju przewidzianym w rozporz. Prez. R. P. P. z dn. 22 marca 1928 r. o sądach pracy (Dz. u. R. P. Nr. 37, poz. 350) Rozp. ustala liczbę ławników i ich zastępców dla sądów pracy oraz przekształca oddziały istniejące przy dotychczasowych sądach przemysłowych, powołanych w myśl § 21 ustawy z 27 listopada 1896 r. do rozstrzygania sporów pomiędzy trudniącymi się handlem a ich pracownikami, na oddziały sądów pracy do spraw pracowników umysłowych.

Następnie szereg rozporządzeń ogłasza ustanowienie i kompetencje sądów pracy w m. st. Warszawie, w Białej, w Białymstoku, w Drohobyczu, w Łodzi, Sosnowcu, Dąbrowie Górniczej i w Wilnie.

RUCH BUDOWLANY*).

Bielany: wykonanie posadzki terakotowej — 1100 m^2, wyłożenie glazurą ścian — 1500 m^2 w budowie mieszk., internacie żeńskim i męskim, wraz z materjałem (13/XII. 1928); **Brześć n/B.:** 9. okr. szef. bud. wojsk. roboty asenizacyjne w garnizonie Słonim (20/XII. 1928); **Brzozów:** gmina bud. lok. sieci elektrycznej wraz z instalacją po domach (10/I. 1929); **Gdynia:** P. U. Bud. Wejherowo. wykon. robót ziem., mur., żelbet., przy budowie gmachu dla starostwa grodzkiego i urzędów skarbowych (18 XII. 1928); **Katowice:** bud. szk. technicznej (budowlan., hutnicz., chemiczn., elektrycz. i kolejowej) 12,000.000 zł.; **Kraków:** wyk. instalacji gazowej w gm, Akademji Górniczej (6 XII. 1928), elektrownia, roboty ziemne i inne (23/XII. 1928), dyr. Kasy oszczędn. m. Krakowa roboty stolarskie, ślusarskie osobno w dom. przy ul. św. Tomasza (28/XII. 1928), 5. okr. szef. Bud. wojsk.: wyk. robót asenizacyjnych w całym garnizonie krakowskim (11/I. 1929), nadbudowa III p., Jagiellońska 9, właść. Wilhelm Grünwald, dom IV p., Smoleńsk 25, Wincenty Moszkowski, dom narożny V p., Smoleńsk, Retoryka parc. wh. 13, Szymon Lewkowicz, dom IV p., Batorego parc. I kat. 157, Zarząd Spki „Caro“. nadbud. II i III. p. w of., Karmelicka 19, Konwent Karmelitów, nadbud. III p. i budowa ofic. prawej, Basztowa 17, Stanisław Burtan, pl. dod. III p. domu, Topolowa 33, Löbl Schenker, nadbud. III i IV p., Starowiślna 46-48, Jadwiga Górecka, nadbud. III p., św. Agnieszki lksp. 80, Mendel Abeles i Poser, budynek dwupiętr. dla seminarjum częstochow., Bernardyńska p. bud. kl. 206/2, 210 2, 261/4, Kurja biskupia diecezji częstochowskiej, nadbud. II p. i przeróbki wewn., Węglowa 3, Juda Dym, dom I p., Ludwinowska 21, Michał Słomak, nadbud. I i III p., Bzowa lk. 96/2, Ludwika Sasorska i Helena Dudek, dom IV p., Syrokomli 24, Tow. Bud. Urzędn. Poczt., III p. dom narożny, Smoleńsk i Syrokomli, Maks Tänzer, nadbud. i dobud. I p. ofic., Al. Krasińskiego 10, Ritterman i Siódmak, dobud. I p. ofic., Kr. Jadwigi 26, Karol Dziekanowski, pl. dod. I p. domu narożnego, róg ul. Wybickiego, Sienkiewicza i Pomorskiej, Kom. bud. II domu czynsz. Zakł. Pensyjnego, dom V p., róg Al. Słowackiego i Śląskiej, dz. pof. 60, Roman Osadzinski, dom I p., Celarowska ik. 207/2, Antoni Poniedziałek, dom I p., Mogilska dz. 76, Seweryn Gadziński, dom I p., lk. 21/112, Karol Blatkiewicz, nadbud. I i II p., Sarmacka 11, J. i Z. Hyjek, I p. dom z part. oficyną, Al. Skrzyneckiego lk. 1429/2, Helena Burghardt *(Tyg. dostaw)*; **Lubliniec i Mikołów:** instalacja centr. ogrzew. sanit. S., oświetl. elektr., roboty stolarskie w państw. gimnazjum (28/XII 1928 — 3/I 1929); **Lwów:** bud. sali wykład. „Colleg. Maxim.“ przy U. J. K. (12/XII 1928), wykon. robót przy nadbudowie prosektorjum Anatom. Akadem. Med. Weteryn., budowa gimn. IV (26/XI 1928), dom part. ul. Na Błonie lk. 4434, Burdzińska Helena, dom part., ul. Ludowa (Bogdanówka), Dymychowa, dom part. Jałowiec, piwowar Gick Grzegorz, dom, ul. Kętrzyńskiego, Zw. prac. kolejowych, willa ul. Potockiego, Duda Bronisław, dom I p., ul. Żyżyńska, Lang Wanda, dom I p., ul. Krasińskiego, Stauffer A. J., dom II p. ul. Cechowa, Steil Laura, dom III p., ul. Listopada boczna, Kwak, dom, ul. 29. Listop., Dromirecka Wanda, cieplarnia, ul. Jakóba Hermana, Blumenfeld Henryk, magazyn, ul. Kasztelańska 15, Karsch G., nadbudowa III p. ul. Tarnowskiego 14, Bisanz, dtto, ul. Kochanowskiego, Akademja Med. Weteryn., dtto, ul. L. Sapiehy, Brzozowiczowa, dobudowa parterowego bud., ul Kacik 1, Michał Weiler, nadbud. II p., Misjonarska 7, Salomon Aufrichtig, bud. muru oporowego wzdłuż tylnej granicy realności, ul. Kaspra Boczkowskiego i Król. Jadwigi, Spółdzielnia ofic. we Lwowie, wykończenie robót bud. i instalacyjnych przy przebudowie miodosytni miejskiej na dworzec sanitarny; budowa domu part., Na Jałowcu, Buchsbaum Rozalja, lk. 1574 13. Seifer Szymon, budowa III p., Kazimierzowska 18, Tisch Edward, budowa III p., Japońska, Bendel Izydor; **Nowogródek:** Urząd wojew. bud. murow. dom piętr. 12790 m^3, mur. bud. jadalni 4255 m^3, murow. stajni 2766 m^3, drewnianej wozowni 1177 m^3 w Snowie, pow. Nieświeski; **Poznań:** 7. okr. serf. bud. wojsk. bud- gm. Dowtwa 3 p. lotn. w Ławicy (roboty mur., cies., stol., malar., lakier., ślusar., szklar., podłogi dęb., parkiety, centr. ogrzew., urządzenie hygjeniczne, światło elektryczne, wodociągi i kanalizacja (20 XI. 1928); **Warszawa:** budowa zakładu dla umysłowo chorych na Bielanach, budowa hali warsztatowej, ul. Narbutta (5 XII. 1928), urząd bud. gm. państw., gmach M. W. R. i O. P., wykonanie w marmurze lub równowartościowe parapetów okiennych, posadzek kamiennych, obłożenie stopni schodowych, obłożenie ścian kamieniem (1 XII. 1928), wykonanie instalacji dźwigów w domu państw., ul. Nowy Świat 67 (30/XI. 1928), III serja robót budowl. (obrob. kamienia i obłożenia nim elewacji) przy bud. gm. M. W. R. i O. P. (6/XII. 1928), bud. gm. Izby Skarbowej w Warszawie, ul. Żelazna-Róg Nowogrodzkiej (15/XII. 1928), wykonanie otworów kamiennych i drzwiowych dla gm. Starostwa w Sierpcu (1/XII. 1928); **Wilno:** Komitet budowy pałacu hygjeny nad Wilją w pobliżu elektrowni m. bud. gm. Starostwa w Postawach (20/XI. 1928), domku wegetacyjnego dla zakładu upr. roli i roślin U. S. B. (30/XI. 1928), remont urzędu celnego w Turmontach (5/XII. 1928), Magistrat m. Wilna — budowa 20-oddział. szkoły powszechnej na Antokolu (19/XII. 1928).

*) Wszelkie zgłoszenia odnośne drukujemy w tej rubryce bezpłatnie i prosimy o jak najwcześniejsze ich zapodanie.

Konkursy i przetargi.

Konkurs na szkicowy projekt dobudowy do istniejącego zabytkowego gmachu — skrzydła lub pawilonów, mających pomieścić pracownię, gimnazjum i lokal gimnastyczno-sportowy, z tem zastrzeżeniem, iż nagrodzenie nadesłanych prac nie przesądza sprawy dalszego użytkowania tychże projektów lub powierzenia wykonania roboty.

Termin nadsyłania prac do 28 stycznia 1929 r. Trzy nagrody (4.000, 2.500, 1.000 zł.), zakupy po 1.000 zł. Liceum Krzemienieckie, Program i warunki w wydz. bud. szkoln. M. W. R. i O. P. Warszawa, pl. 3-ch Krzyży 8.

Konkurs na projekt pomnika pracy. Trzy nagrody 5.000, 3.000, 2.000 zł. Projekty, oddane w gipsie w skali 1 do 5 mają być nadesłane do Śląskiego Urzędu Wojew. Muzeum Śląski do 15 stycznia 1929 r.

Konkurs na stanowisko budowniczego miejskiego król. wolnego Miasta Sokala (21 stycznia 1929).

Konkurs na plany i kosztorysy gm. Kasy chorych **w Czortkowie** — 42 ubik., zabud. 580 m^2, 200.000 zł. (15 stycznia 1929).

Tworzenie giełd pracy. Min. pracy i opieki społecznej przystępuje do budowy we wszystkich większych miastach Polski t. zw. Giełd Pracy. Będą to gmachy, w których mieścić się będą Państwowe Urzędy Pośrednictwa Pracy wraz z specjalnemi halami, poczekalniami dla poszukujących pracy i poszukujących pracowników.

Giełdy Pracy będą wybudowane w Warszawie, Łodzi, Krakowie, Lwowie, Wilnie, Poznaniu, Toruniu, Sosnowcu i Stanisławowie.

RÓŻNE.

Brak mieszkań w Paryżu. Prefekt dep. Sekwany przedłożył radzie miasta Paryża memorjał w sprawie braku mieszkań w stolicy Francji. Wedle cyfr zebranych w tym memorjale, Paryż posiada 992.462 mieszkań w 85.844 domach, na ogólną liczbę ludności 2,515.247. Około 26% tych mieszkań składa się tylko z jednej, jedynej izby, około 52% jest dwu i trzy izbowych. Jeśli więc jako normę weźmie się stosunek: 1 pokój na głowę ludności, to okaże się, że na 1000 mieszkańców Paryża 432 ma mieszkanie niewystarczające, 287 znośne, a tylko 290 dobre. Nie mniej niż 218.548 Paryżan posiada na własność tylko pół pokoju, a 844.379 mieszka wprawdzie w nieco lepszych warunkach, ale i na nich nie przypada jeszcze normalna miara, t. zn. jedna izba na głowę. W pokojach nieumeblowanych mieszka 283.415 Paryżan, z tego 55·2% nawet po 2 osoby w jednym pokoju. W obecnej chwili Paryż potrzebuje ogółem 462.591 nieumeblowanych i 85.045 umeblowynych pokoi. Jeśli przyjmie się za jednostkę mieszkanie czteroizbowe, wówczas nalażałoby wybudować w Paryżu nie mniej niż 160.000 nowych mieszkań, podczas gdy projekt Louchera przewiduje ich tylko 50.000. *(„Arch. i Bud.“)*

Mieszkania i osiedla. Usiłowania reformatorskie skierowane ku poprawie i doskonaleniu tak pojedynczych mieszkań jak i całych osiedli ludzkich są już dość dawne, jakkolwiek dopiero po wielkiej wojnie nabrały tej intenzywności i wszechstronności jaką wykazują obecnie. Wyniki są bądź co bądź bardzo poważne i zachęcają do dalszej pracy. Marzenie „domku z ogródkiem“ dla każdej rodziny z osobna pozostało marzeniem o ile chodzi o ludność miast; dom o wielu mieszkaniach zatrzymał i nadal swe znaczenie dla celów mieszkaniowych a także i mniej lub więcej zwarte zabudowywanie przybrzeżne bez jednostronnego akcentowania budowy wysokiej czy płaskiej nie zanika. Idzie reforma osiedli w kierunku utrzymywania dostatecznie obszernych wolnych przestrzeni wewnątrz bloków kamienic, odpowiedniego zaprojektowania ze względu na słońce i ruch, jednym słowem w kierunku znacznego polepszenia dawnego systemu ciasnych, ciemnych, dusznych koszarowych budowli — w imię nowoczesnych wymogów gospodarczych, socjologicznych, etycznych i kulturalnych w ogólności. Również i w dziedzinie reform mieszkaniowych wiele się poprawiło oczywiście w ramach dzisiejszych gospodarczych możliwości; szczupłość mieszkań unieszkodliwiać ma praktyczny komfort, wbudowane w ściany meble, itp. oczywiście gdzieniegdzie z trudnościami i oporem ze względu na stare przyzwyczajenia, trudne lub niemożliwe do uwzględnienia przy produkcji masowej mieszkań nowoczesnych.

PRZEGLĄD CZASOPISM

„ARCHITEKTURA I BUDOWNICTWO“, Nr. 8—9 fabrykacja osiedli, mieszkania jako art. I potrzeby, problemat taniego mieszkania, dostatecznie obszernego, hygjen. i kultur. a jednak taniego możliwy tylko masową produkcją znormalizowanych elementów budowlanych z nowoczesnych materjałów budowlanych (rozdzielając funkcje izolowania i dźwigania), gmach państwowego banku rolnego w Warszawie, technicznewarunki jego budowy, szczegółowy opis i przepiękne ryciny nowego dzieła Prof. Lalewicza, oraz wyszczególnienie firm budowlanych przy tej budowie zajętych, szkic zarysu z działalności państwowego banku rolnego w dziedzinie budowlanej, przedstawiający rozmaite typy pomocy państwowej dla rozbudowy drobnego rolnictwa, celem urzeczywistnienia ustawy o reformie rolnej, konkurs M. S. Z. na gmach poselstwa R. P. P. w Sofji, konkurs na kioski, gabloty, itp. do handlu ulicznego w Warszawie, o ang. archit. współczesnej, spostrzeżenia i głosy krytyków kontynentalnych, szkolnictwo architektoniczne angielskie; różne.

„ARCHITEKTUR UND BAUTECHNIK“, Nr. 21—23: Nowo budowle fabryki lokomotyw w Linz, nowy materjał budowlany: xylotekt (dykta impregnowana asbestem) w płytach do 5 *m* wysokości i 1·5 *m* szerokości tak do zewnętrznych jak i do wewnętrznych ścian domów w różnorodnych zastosowaniach, odporny na wilgoć, nieprzepuszczalność wody, korozje (nagryzienia) dachów metalowych i ich ochrona, gospodarka budowlana a kapitalizacja, nowe materjały i formy budowlane, podstawy gospodarcze racjonalizacji w budownictwie, kapitał a intrata w budownictwie, nowoczesne sposoby w pracach budowlanych, przyrządy do nakrapiania ścian, linoleum w sanatorjach, normy oddawania robót budowlanych według nowych projektów austrjackich i ich krytyka, pospieszne prace murarskie na mrozie, różne konkursy i przetargi w kraju i zagranicą.

„BAU-WELT“, Nr. 47—50: Nowe próby w budownictwie amerykańskiem: domy bez okien z najlepszem światłem sztucznem, wentylacją i oczyszczonem, w ozon

zaopatrywanem powietrzem zapowiadają dalsze przewroty w dziedzinie budownictwa, statystyka wypadków na budowie z betonu, zadania budownictwa mieszkaniowego w Berlinie, mieszkania dla bezżennych i mieszkania najmniejsze, wystawa budowlana w Berlinie 1930, przepisy dla budowli drewnianych, elementarna estetyka architektury, nowości techniczne, przetargi, materjały budowlane i in.

„BAU-ZEITUNG“, österreich.: Nr. 47—50: Fundamenta betonowe w gruntach bagnistych, ankieta dla spraw reformy ordynacji przemysłowej za inicjatywą robotników i urzędników także i w zawodach budowlanych, refleksy i następstwa katastrofy budowlanej w Pradze w dziedzinie budowlanych przepisów kontrolnych, w sprawie bezpieczeństwa budów żelazobetonowych, nowe formy okien.

„CZASOPISMO TECHNICZNE“, Nr. 22—23: Prof. L. Grabowski, o odwzorowaniu quasi-stenograficznem Gaussa-Krügera, Inż. A. Chmielowiec, obliczenia dyliny i poprzecznic drewnianych mostów drogowych, Inż. Al. Pawłowski, kongres Genewski federacji Międzynarodowej Pracy technicznej i zawodowej, Inż. A. Chmielowski, największe momenty i siły poprzeczne drewnianych mostów drogowych, Prof. W. Mozer, typy naprawni taboru kolejowego i zagadnienia transportu w nich, wiadomości z literatury technicznej, recenzje, krytyki, różne.

„DER BAU-UNTERNEHMER“, Nr. 23—24: Opodatkowanie użytkowców dróg publicznych, kapitalizacja w przemyśle budowlanym, piec kaflowy i jego zalety hygieniczne i estetyczno-artystyczne, w sprawie likwidacji popierania rozbudowy i ochrony lokatorów, znaczniejsze budowle betonowe, wieża wodna na stacji kolejowej Saalfeld, Gerdauen, Gremberg, Pillkallen, i i.; kalkulacja w budowlach domów w Ameryce, wystawa budowlana w Lipsku 1929, wystawa portowa i kąpieliskowa w Pradze, nowoczesne urządzenia cegielniane, konkursy i przetargi, materjały budowlane i in.

„DEUTSCHE BAUMEISTER ZEITUNG“, Nr. 15: Plany osiedla Gagfa-Fischtalgrund, Berlin-Zehlendorf, nowela do ustawy o rozbudowie, ulgi w terminach wykończenia budów poza 31 grudnia 1928, w kwestji uprawnienia władz podatkowych w dochodzeniach pojedynczych wypadków i całego szeregu wypadków opodatkowania?, nowoczesne kąpieliska ze sztucznem falowaniem wody, zapowiedź nowej ustawy budowlanej za dwa lata, ruch budowlany, sprawy podatkowe, prawne, wystawy, jarmarki, ruch w stowarzyszeniach zawodowych, czasopisma i książki, konkursy i przetargi.

„ECHO“ PWK 1929: Wielki Zjazd dziennikarzy na PWK, udział Min. W. R. i O. P. na wystawie powszechnej w Poznaniu, przemysł drzewny a PWK, pawilon pracy kobiecej na PWK, i in.

„GAZETA MALARSKA“: Dziesięciolecie Niepodległej Polski. Jan Jańczak: Naśladowanie drzew i marmurów. Dr. L. Rządkowski: Pociąganie blach żelazną farbą. Kazeina i farby kazeinowe. Nieco o materjałach. Wystawa „Wnętrze Domu“ w Katowicach. Własny Pawilon Rzemieślniczy na PWK. Lakiery błonnikowe. Szczepan Baranek: Z historji lakierników. Odezwa do Rzemiosła Polskiego. Kronika cechowa. Komunikaty. Śp. Władysław Jewasiński. Porada prawna i fachowa. Sprawy podatkowe. Różne.

„GAZETA MŁYNARSKA“, Nr. 22 przestrzega przed budową dalszych młynów w Polsce wedle projektu p. Stefana Pióra w tygodniku „Przemysł i Handel“.

„GAZETA PRZEMYSŁOWO-RZEMIEŚLICZA“, Nr. 23: Finanse Izb Rzemieślniczych, podatek obrotowy w Sejmie, szkoła rzemiosł czy dom oświaty, pożyczki na mechanizację piekarń, i in.

„GŁOS PRACY POLSKIEJ“, Nr. 49—51: O ustrój Polski, nędza mieszkaniowa, likwidacja wielkiego lokautu w Niemczech, wykształcenie zawodowe, nowe doświadczenia w zakresie budowy mieszkań dla robotników, czteroizbowe mieszkanie dostępne dla robotnika, i in.

„MIASTO POLSKIE“, Nr. 49—51: Wniosek na wstrzymanie podwyżek komornego od lokali jednopokojowych odrzucony, projekt stałego podatku majątkowego, wierzytelność niem. tow. ubezp., program rozbudowy Warszawy, miljon zł. na remont, stosunki mieszkaniowe Wiednia w nieurzędowem oświetleniu, nowe podatki komunalne w Warszawie, katastrofa budowlana w Łodzi, i in.

„POLSKI PRZEMYSŁ BUDOWLANY“, Nr. 10—11: 10 lat odbud. R. P. P., Wojew. Łódzkie na wielkim szlaku rozbudowy, elektryfikacja ziemi łódzkiej, nowy Kalisz, budownictwo powojenne, przemysł budowlany, rękodzieło czy pośrednictwo budowlane, próby i doświadczenia z cementem portlandzkim, kronika budowlana, artykuły opisowe i in.

„PRZEGLĄD GOSPODARCZY“, Nr. 23: W sprawie bilansu handlowego, projekt ustawy skarbowej i preliminarz budżetowy 1929 30, zagadnienia reformy podatkowej, projekt ustawy o załatwieniu zatargów zbiorowych pracy, przegląd zagraniczny, rynek pieniężny, rynki towarowe, kronika, i in.

„PRZEGLĄD STOLARSKI“ Nr. 22: Dziesięciolecie Niepodległej Polskiej. J. Leja: Gabinet męski. Dr. L. Rządkowski: Wytrawienie drzewa. E. Węcławski: O nowoczesnych postępowych wnętrzach. Indyjskie drzewo teakowe. Fr. Żołędziowski: Nauka pracy w rzemiośle. Światowy przyrost i wyrąb drzewa. Rys historyczny polskiego przemysłu drzewnego. Wieńcowiny Domu Rzemieślniczego w Poznaniu. J. C.: Rachunkowość w cechach. Kursy rzemieślnicze. Śp. Władysław Jewasiński. Śp. Józef Ligęza. Porada prawna i fachowa. Nasze wkładki i ryciny. Sprawy rzemieślnicze. Sprawy podatkowe.

„ROBOTNIK BUDOWLANY“ Nr. 12: Walka o zawodową organizację, państwo jako pracodawca, uwagi o rejestracji bezrobotnych w państw. urzędzie pośred. pracy, katastrofy budowlane nie ustają, walka ćwierć miljona robotników w Niemczech, ruch organizacyjny, cennikowy, kronika, nędza mieszkaniowa, i in.

„RZEMIEŚLNIK“ Nr. 49 51: Ograniczajcie kredyt odbiorcom, procenta zwłoki przy zaległościach podatkowych, PWK. Poznań 1929, wyraz zewnętrzny budynków kościelnych, przyczyny katastrof budowlanych, wychowanie i dokształcanie w rzemiośle, sprawy podatkowe, sędowe, gospodarcze i społeczne.

„STAVITELSKE LISTY“, Nr. 16 21: Międzynarodowy kongres budowniczych w Czechosłowacji, 25-lecie pracy około dobra stanu budowniczych, wystawa współczesnej kultury w Bernie Morawskiem, minimalne „regie“ budowniczego, prowadzenie przedsiębiorstw budowniczych ze stanowiska ekonomji budowlanej, jak się powodziło budowniczym w pierwszym 10-leciu Rzeczypospolitej, nowości konstrukcyjne budownictwa naziemnego, nowoczesne postulaty rolniczego budownictwa, ruch w stowarzyszeniach, przetargi ofertowe, wykaz budów rozpoczętych i zamierzonych w całym kraju i w. in.

„TECHNICZNI WISTY“, Nr. 3: Technika miernictwa na Ukrainie w początkach XVI w., przegląd literatury technicznej, metalurgja, geodezja, meljoracja, elektrotechnika, i w. in.

„WARSZTAT METALOWY“ Nr. 21—22: Organizacja fabryczna i warsztatowa, napęd parowy, spawanie blach‘ nauka o materjałach, instalacja ciepłej wody, organizacja rzemieślnicza dawnej Polski, odezwa do Rzemiosła Polskiego, z rynku metali i wyrobów metalowych i w. in.

WOŁYŃSKIE WIADOMOŚCI TECHNICZNE“ Nr. 12; Temperatura ziemi w górnych jej warstwach w Polsce i głębokość przemarzania, zastosowanie nowych gatunków metali przy budowie mostów i żelaznych konstrukcjach,

przegląd czasopism technicznych, kronika, z życia Wołyńsskiego Stow. Techn. i w. in.

„ZPRAVODAJ STAVBY A PRÁCE“, Nr. 49: Arch. K. Černy: urządzenie przedsionka, w sprawie uprawnienia do prowadzenia rzemieślniczych robót na budowach, zarządzenia na skutek katastrofy budowlanej na Poříči w Pradze, (sondowanie fundamentów, badania geologicznej struktury, itp.), nowe ustawy i rozporządzenia, regulacja miast, roboty inżynierskie, wodociągowe, drogowe i mostowe, rozpisane budowy inżynierskie, budowy i prace rzemieślnicze, rozpisane budowy i roboty, budowle prywatne, roboty rządowe, organizacja pracy (i telefoniczne połączenie z budowy potrzebne) sprawy zawodowe i w. in.

„ZWIĄZKOWIEC POLSKI“ Nr. 13—14. Przyczyny katastrof budowlanych, przeprowadzenie pracowników przemysłowych na 8-godz. dzień pracy, umowy płacy w Gdyni, umowa przemysłowa dla przemysłu fabrycznego, obrona prawna, przegląd gospodarczy, Zjazd delegatów ZZP. w Katowicach, masowe procesy o nadpłatę poprawy zarobku w budownictwie; najmniej zarabia robotnik polski, i w zimie będzie można odtąd budować, zapowiedź walki na rok przyszły przez zrzeszenie delegacji związków pracodawców, ujednostajnienie ustawodawstwa pracy w Europie, porada prawna, przegląd gospodarczy, związkowy i w. in.

NADESŁANE.

Związek Polskich Hut Żelaznych, Sprawozdanie z działalności w r. 1927 (ist. zw. 8-ym) Warszawa, Mazowiecka 5. obejmuje wstęp, członków, władze związku, przegląd gosp, 1927, hutnictwo żelazne w Polsce, produkcję, tworzywo, zatrudnienie i płacę, przegląd ustawodawstwa społecznego, za r. 1927, podział produkcji, wywóz wytworów walcownianych, politykę traktatową i celną, sprawy przewozowe, postęp techniczny i metody pracy nadzwyczaj wystawnie wydane bogato i artystycznie zilustrowane.

Cennik materjałów budowlanych

w złotych

z 1 stycznia 1929 roku.

O ile nie jest podane wyraźnie inaczej a mianowicie: na budowie (w skróceniu = n. b.), loco stacja załadowcza (w skróceniu = l. st. z.) — natenczas rozumieć należy ceny podane jako loco skład (fabryki)!

A. Do robót murarskich:

Cegła palona ręczna i maszynowa za 1000 szt. 80·— 90·—, n. b. 96·— do 110·—, *dtto* dęta za 1000 szt. 120·—, n. b. od 130·— wzwyż, *dtto* szamotowa krajowa za jedną sztukę od —·45 do —·70, n. b. od —·48 do —·76. *Piasek* żółty za 1 m^3 n. b. 6·50, *dtto* biały 9·—, *dtto* rzeczny prowinc. 6·—. *Wapno* palone za 1000 *kg* 40·— do 45·—, *dtto* gaszone n. b. 1 m^3 37·—. *Gips* murarski marki „Łopuszka“ za 1000 *kg* loco wagon Lwów 63·—, n. b. 80·—, *dtto* sztukatorski za 100 *kg* loco wagon Lwów 6·80, n. b. 9·—. *Gipsowe dyle* (Izolit) 6 *cm* grub. za 1 m^2 5·00, 8 *cm* grub. 6·—. *Szuter* tłuczony za 1 m^3 20·—. *Maty* trzcinowe sufitowe za 1 m^2 —·17, n. b. —·19. *Płyty* korkogipsowe (loco m. Lwów) za 1 m^2 do 100 *m* 5·60, do 1000 *m* 5·20, od 2000 do 3000 *m* 4·80, *dtto* posadzkowe kamionkowe (loco m. Lwów) 1 m^2 21·50, *dtto* 2-kolorowe 1 m^2 23·50 [2]), *dtto* ścienne glazurowane Hardtmuth za 1 m^2 32·—. *Kamień* łamany, l. st. z. za 10.000 *kg* 60·—. *Ścianki* koro-gipsowe (korolity) lane, n. b. za 1 m^2 7·00. *Płyty* trzcinowe „Berbeka“ loco Lwów za 1 m^2 Nr. II. 3·25, Nr. IV. 4·—, Nr. VI. 5·—. *Dreny* za 1000 sztuk 4 *cm* 70·—, 5 *cm* 80·—, 6 *cm* 94·—, 8 *cm* 150·—, 10 *cm* 250·—, 13 *cm* 350·—, 15 *cm* 440·—.

B. Do robót betonowych:

Cement w beczkach za 200 *kg* 21·90 loco wag., n. b. 24·—, *dtto* w workach za 100 *kg* 10·35. *Szuter* rzeczny sztychówka 44·— za 10.000 *kg* loco wag. Sambor. *Żwir* raz rafowany n. b. za 10.000 *kg* 125·—, *dtto* 2 razy rafowany n. b. 130·—, *dtto* wysiewki sztychówka n. b. 120·. *Stopień* betonowy bez osadzenia 1 *mb.* 13·50, *dtto* terrazowy bez osadzenia za 1 *mb.* 20·—. *Posadzki* terrazowe poziome za 1 m^2 12·— [3]), *dtto* pionowe za 1 m^2 24·—. *Krawężnik* betonowy $^{18}/_{25}$ za 1 *mb.* 5·00, *dtto* surowe loco wagon kamieniołom Jaremcze 7·00. *Rury* betonowe za szt.[4]): 15: 2·75, 20: 3·30, 30: 5·25, 40: 8·40, 50: 10·50, 60: 13·—. *Marmurek* do terraza za 100 *kg* 20·—. *Posadzka* ksylolitowa za 1 m^2 od 9·50. *Chodnik* z płyt betonowych i krawężników kompl. wykonany za 1 m^2 15·00. *Krawężniki* 25 *cm* wys. za 1 *mb.* 5·—. *Płyty* chodnikowe za 1 m^2 7·00.

[1]) Loco Lwów. — [2]) Czeskie białe 24·— zł. — [3]) Podkład 6·00, (drobne powierzchnie od 15·—), [4]) 0·80 *m* długości.

C. Do robót kamieniarskich:

Cokołowy kamień (tarnopolski) za 1 m^2, n. b. 50·—. *Stopień* blokowy za 1 *mb.* 28·—, n. b. 29·—, *dtto* profilowany za 1 *mb* 33·—, n. b. 35·—, *dtto* podcięty prof. za 1 *mb* 36·—, n. b. 45·—. *Krawężnik* kam. za 1 *mb* 24·—, n. b. 25·—. Obrob. kam. z prof. za 1 m^3 650·—, n. b. 710·—.

D. Do robót ciesielskich:

(ceny za 1 m^3 wzgl. 1 m^2 w detajlicznej sprzedaży franco skład).

Belki cios. sosnowe od 18×21 *cm* zwyż i 3—6 *m* długości 115·—, *dtto* rżnięte 130·—. *Kantówka* ciosana sosnowa do 16×18 *cm* i 3—6 *m* dług. 90·—, *dtto* rżnięta 135·—, *dtto* ciosana sosn. do 16×18 *cm* i od 6 *m* zwyż 115·—, *dtto* rżnięta 140·—. *Okrąglaki* sosnowe do 8 *cm* grubości w odczubie i do 8 *m* dług. 50·—, *dtto* do 16 *cm* grub. w odczubie ponad 8 *m* dług. 60·—. *Deski* budowl. sosn. 20 i 26 $^m/_m$ grub. 3—6 *m* dług. od 16 *cm* szer. zwyż 115·—, *dtto* 33, 40 i 52 $^m/_m$ grub. 3—6 *m* dług. 126·—, *dtto* jodłowe 13 $^m/_m$ grub. 3—6 *m* dług. od 10 *cm* szer. zwyż 115·—, *dtto* 20 $^m/_m$ grub. 115·—, *dtto* 26, 33, 40 i 52 $^m/_m$ grub. 3—6 *m* dług. od 16 *cm* szer. zwyż 110·—, *dtto* sosnowe podł. na pióro i wpust 26 $^m/_m$ grub. 5·00, *dtto* 33 $^m/_m$ grub. 5·75, *dtto* 40 $^m/_m$ grub. 7·50, *dtto* podłogowe świerkowe 26 $^m/_m$ grub. 5·00, 33 $^m/_m$ 5·50, 40 $^m/_m$ 7·—. *Łaty* jodłowe $^{33}/_{50}$ i $^{40}/_{50}$, 3—6 *m* dług. 122·—. *Rygle* sosnowe z kantówki ciosanej przerżniętej na pół, 3—5 *m* dług. do 8/16 *cm* przekroju 95·—, *dtto* od 6 *m* zwyż 125·—, *dtto* sosnowe przerżnięte z kantówki ciosanej na krzyż 3—5 *m* dług. 105·—, *detto* od 6 *m* zwyż 135·—, *dtto* rżnięte jodłowe 8/8 *cm*, 3—6 *m* dług. 130·—, *dtto* sosnowe 140.—.

E. Do robót blacharskich:

Blacha pocynow. Nr. 10 (loco Lwów) 100 *kg* 114·—, *dtto* Nr. 11 115·—, *dtto* cynkowa Nr. 12 za 100 *kg* 240·—, *dtto* czarna 100 *kg* 95·—.

F. Do robót pokrywowych:

Dachówki betonowe 1000 *szt.* 120·—, n. b. 130·—, *dtto* palone (wyrobu Kołomyjskiego) loco wag. fabr. 180·—, n. b. 190·—, *dtto* palone ciągn. (wyr. Tarnów) 185·—, n. b. 210·—, *dtto* palone dwufelc. (wyr. Lwów) 185·—,

n. b. 210·—, *dtto* palona tłoczona (15 sztuk na 1 m^2) z cegielni S. A. „Pezet“ w Gródku Jagiellońskim 175·— za 1000 sztuk loco stacja załadowcza, *Karpiówki* 1000 *szt.* palone 99·—, n. b. 125·—. *Gąsior* palony jedna szt. —·75, n. b. 1·—. *Płyty* eternitowe za 1000 sztuk płyt, (9·18 na 1 m^2) loco wag. fabryka 490·—, (przewóz Lublin-Lwów za 1 szt. 2 gr. bez zob.). *Papa* dachowa Kuźnickiego Nr. 80 waga 50 *kg* 1 *rul.* 10 m^2 loco wag. fabr. 11·75, *dtto* Nr. 100 waga 40 *kg* 9·75, *dtto* Nr. 120 wag. 36 *kg* 8·25, *dtto* Nr. 150 wag. 32 *kg* 7·50, *dtto* Nr. 150/II. wag. 30 *kg* 6·75, *dtto* Nr. 150/III. 25 *kg* 6·—, „Koriolit“ Nr. I. wag. 22 *kg* 19·00, *dtto* Nr. II. wag. 18 *kg* 18·00 (przewóz przez Oświęcim-Lwów za wag. 15 ton 470·— bez zobow.). „Polonit“ Nr. I. 17·50, Nr. II. 16·50, „Duresco“ 16·50.

G. Do robót stolarskich:

Deski sosnowe I. kl. 1 m^3 180·— do 190·—, *dtto* świerkowe I kl. 1 m^3 180·— do 190·—, *dtto* dębowe I kl. 1 m^3 280·— do 320·—, *dtto* dębowe II kl. 1 m^3 210·— do 260·—. *Brusy* sosn. i świerkowe 1 m^3 160·— do 180·—. Deski i brusy jasionowe = jak dębowe, Brusy bukowe 140—180. *Klej* (loco Lwów) 1 *kg* 3·20. *Listwy* przyścienne dębowe 1 *mb* n. b. 0·80. *Deszczułki* dęb. I kl. 1 m^2 n. b. 11·75, *dtto* II kl. n. b. 10·50, (bez układ.). *Okno* podw. 8-mio skrzydł. z futr. zamykane do wewnątrz na budynku z dopasow. mierzone w świetle futryny 1 m^2 n. b. 55—60 – zależnie od ilości sztuk. *Skrzydło drzwiowe* sosnow. lub świerk. z drzewa grub. 52 m/m 1 m^2 n. b. 28·75, *dtto* 40 m/m grub. 23·—. *Futryna* $^8/_{15}$ *cm, mb.* n. b. 5·00, *dtto* $^8/_{10}$ *cm, mb.* 4·50. *Opaska drzwiowa* do 15 *cm* szeroka *mb.* n. b. od 2·90 do 4·14 zależnie od zdob. i grub. *Szpalet* do drzwi z drzewa 40 m/m 1 m^2 n. b. 22·—, *rama do szpaletu* $^5/_{10}$ *cm* n. b. *mb.* 3·50, *drzwi szpongowe* z drzewa 40 m/m grub. 1 m^2 n. b. 18·—.

H. Do okucia okien i drzwi.

Zatrzask wiatrowy 1 szt. —·50. *Haczek* wiatrowy 25 *cm* 1 szt. —·45. *Guzik* ochronny mosiężny 1 szt. —·70. *Zakrętka* z konikiem gałka mosiężna 1 szt. —.35, *dtto* gałka żelazna —·22, *dtto* językowa półoliwka mos. 1 szt. 1·38, *dtto* kociagłówka oliwka mos. 1 szt. 1·95. *Paskwil* oliwka mos. 1 szt. 3·55. *Zamek* wpuszczany 1 szt. 3·40 do 5·20, *dtto* skrzynk. średni 1 szt. 3·30, *dtto* zatrzask. 1 szt. 2·80—3·—. *Listwa* deszczowa 1 *kg* —·86. *Zawiasy* Bommery Nr. 40 para 27·—, *dtto* pasowe 1 *kg* 1·00, *dtto* francuskie 1 szt. Nr. 10 —·20, Nr. 13 —·28, Nr. 16 —·58, Nr. 20 1·30. *Narożniki.* 100 szt. Nr. 3, 3·75, Nr. 4 4·50, Nr. 5 5·20. *Zasówki* do okien gałka mosiężna para 1·70, *dtto* gałka żelazna 1·25. *Zasuwy* do drzwi wpuszczane para 1·10, na wierzch 1·70, *dtto* do bram wpuszczane para 6·00—14·00, *dtto* do drzwi na wierzch para 1·20—14·—. *Klamki* żelazne z szyldami para 1·60—5·00, *dtto* mosiężne z szyldami para 3·60—20·—.

I. Do robót szklarskich:

Szyby za 1 m^2 do okien grubości $^4/_4$ tj. około 2 m/m, w oryginalnych skrzyniach 4·45, *dtto* j. w. przy odbiorze pojedynczych szyb w miarę zapasów 5·35, *dtto* grubości $^6/_4$ tj. około 3 m/m w oryginalnych skrzyniach 8·—, *dtto* j. w. przy odbiorze pojedynczych szyb w miarę zapasów 9·60, *dtto* ornamentowe i katedralne białe oraz prążkowane 11·25, *dtto* j. w. kolorowe 13·25, *dtto* matowe 14·—. *Kit* pokostowy 1 *kg* 1·10, *dtto* miniowy 1 *kg* 1·50. Za cięcie szyb nieprostokątnych i prostokątnych liczy się odpowiednio do ryzyka i pracy.

a) Kwadraturę szkła oblicza się według norm fabrycznych tj. w parzystych centymetrach, *b)* przy oszkleniach okien nowych, wymiar w świetle futryny, *c)* przy oszkleniach okien starych, miara we felcu z doliczeniem 25% za odcinki, *d)* przy szybach nieprostokątnych podług największej powierzchni. *Oszklenia* tj. robocizna z dodaniem kitu i gwoździ w warsztacie własnym 1·80, *dtto* j. w. poza obrębem warsztatu 2·50. Uwaga: O ile strona dostarcza swoje własne szkło, to *oszklenie* oblicza się jak wyżej, jednak robotę wykonuje się bez gwarancji za szkło. Przy oszkleniach konstrukcji dachowej i okien żelaznych, oraz robotach wykonywanych na drabinie, jak również szyb lustrowych do portali, koszta robocizny podwyższają się odpowiednio do rodzaju i trudności wykonania tychże.

J. Do robót zduńskich:

Kafle kolorowe ciemne czeskie 1 szt. 1·80, *dtto* j. w. krajowe 1·00, *dtto* jasne 1·16, *dtto* kuchenne jasne 1·30, *dtto* kolorowe jasne czeskie 1 szt. 1·80, *dtto* j. w. krajowe 1·30, *dtto* białe czeskie 1 szt. 3·00, *dtto* Skawina 2·40—2·60. *Materjał z robocizną i z dodatkami* na budowie kafle krajowe jasne 2·30, ciemne 2·10, *dtto* czeskie 3·50, *dtto* białe Hardtmuth 5·20, Skawina 4·70. *Dzwiczki* poniklowane garn. 1 szt. od 15·— do 34·—. *Kociołek* biały z miedz. licem 1 szt. 21·00. *Ruszt* 1 *kg* —·55.

K. Do okucia kuchen i pieców:

Płyty kuchenne 100 *kg* 60·—. *Pieczarnik* zwykły 1 szt. 6·—, *dtto* lepszy 1 szt. od 8·50 do 13·—. *Kociołek* z blachy pocynk. 1 szt. 15·—. *Futerał* 1 szt. od 4·— do 8·—. *Opaska* kuchenna kuta 1 szt. 13·90, *dtto* prasowana 1 szt. od 3·— do 6·—. *Lufcik* kuchenny prasow. 1 szt. —·70. *Ruszt* lany $^{15}/_{21}$ 1 szt. 1·20. *Rura dymowa* 1 szt. 1·50 do 4·—, *dtto* z kolankiem i kluczem 1 szt. 4·—. *Wentylator* żaluzjowy 15×15 1 szt. 6·50, *dtto* 15×25 8·50, *dtto* 30×30 13·—. *Drzwiczki* blaszane kuchenne 1 szt. 1·70 do 3·50, *dtto* hermetyczne czarne garnitur 5·—, *dtto* poniklowane garnitur 14·—, z płytą ochr. do 17·—, *dtto* wyciorowe pojedyncze 1 szt. 2·60, *dtto* wyciorowe podw. 1 szt. 2·80.

L. Materjały żelazne (ceny za 100 *kg*).

Blacha pocynkowana 122·— do 125·—, *dtto* żelazna 75·— do 96·—. *Dźwigary* 47·—. *Żelazo* sztabowe 45·— (cena zasadnicza), *dtto* okrągłe ponad 13 m/m średn. 49·50, poniżej 13 m/m śred. 59·—, *dtto* fasonow. do okien 62·—. *Walcówka* w buntach 54·— (cena zasadnicza). *Kątówka* 45·— (cena zas.). *Drut* palony 85·— do 100·—. *Gwoździe* zwykłe 82·— do 100·—, *dtto* sufitowe 180·—, *dtto* papowe 140·—.

M. Materjały do różnych robót:

Papa izolacyjna Kuźnickiego wag. fabr. 2·00 i 1·80 1 m^2, *dtto* dachowa 7·— do 12·— za rulon 10 m^2. *Asfalt* sztuczny (netto) 100 *kg* 12·50, *dtto* naturalny 30·—, *Ter* gazowy 1 *kg* —·40, *Karbolineum* 1 *kg* —·45. *Gudron* naturalny „Trynidat“ 100 *kg* 75·—, *dtto* sztuczny 100 *kg* 40·—. *Płyty* izol. do fudamentów 5 m/m 1 m^2 1·80.

Cennik płac godzinowych

ustalony z ważnością od dnia 16 lipca 1928 roku:

Płace godzinowe:

Murarz lub cieśla ukwalifikowany .	maximum	1·70 zł.
„ „ „ „ . .	minimum	1·25 „
Pomocnik	maximum	0·85 „
„	minimum	0·60 „
Kobieta lub chłopak		0·50 „

Wynagrodzenie koźlarzy; Za wyniesienie 1000 sztuk cegieł z odległości do 35 *m* do fundamentu, suteren i parteru płaci się 3·40 zł., za każde piętro dodaje się 1·70 zł.

Wydawca: Stow. zaw. bud., kier. robót, techników i przemysł. budowlanych we Lwowie. — Odpowiedzialny redaktor: Dr. Juljusz Stachy.

Pierwsza Związkowa Drukarnia we Lwowie, ul. Lindego l. 4.

eindeckgn. 1928. (276 S.) 2 Farb. Taf. Hlw. Rm. 12·50; Fischer Paul, G. Jobst: Ländliches Bauwesen. 3 überarb. Aufl. mit 428 Textabb. (XII, 234 S.) 8⁰. Rm. 8·—. Hlw. 8·60; Bux Karl: Handbuch der Bauleitung. Anleitg. zur Ausübg. d. wirtschaftl. Tätigkeit d. Bauleiters im Büro u. auf d. Baustelle. (105 S.) kl. 8⁰. Rm. 1·50. Lw. Rm. 2·50; Reichs: Adressbuch der Staatlichen Baubehörden und Baubeamten. Mit Lieferer-verz. auf. amtl. Grundlage. Jg. 13. (VI, XXVII, 173, 145, XXXXII, 28, 23) gr. 8⁰. Lw. Rm. 15·—; Browne E. A.: Gothic Architecture. Containing 48 full-page illus. reproduced from photographs. 2 edn. Svo. pp. 173. Sh. 5; Fletcher Sir B.: How to Appreciate Architecture. A takk broadcasted on Feb. 16 th. 1928. pp. 6. Sh. 1. (Księgarnia Trzaska, Evert & Michalski, Warszawa, Hotel Europejski).

Prosimy o wyrównanie zaległości za prenumeratę i ogłoszenia, oraz o odnowienie prenumeraty za I. półr. 1929. *Administracja „Budowniczego“.*

Właśc. i wyd.: Stow. zaw. budowniczych, kierow. robót, techników i przemysł. budowlanych we Lwowie. — Odp. red.: Dr. Juljusz Stachy.

Pierwsza Związkowa Drukarnia we Lwowie, ul. Lindego l. 4.